

Üniversite öğrencilerinde deprem bilinci ve farkındalığı: İzmir Demokrasi Üniversitesi örneği

Earthquake Awareness and Consciousness among University Students: The Case of İzmir Demokrasi University

Gönderim Tarihi / Received: 05.10.2024

Kabul Tarihi / Accepted: 02.01.2025

Doi: [10.31795/baunsobed.1561802](https://doi.org/10.31795/baunsobed.1561802)

Barış ÇAĞIRKAN**1

Yağmur CİVELEK²

ÖZ: Bu çalışma, 18-25 yaş aralığındaki üniversite öğrencileri arasında deprem farkındalığı ve depreme hazırlık düzeylerini kapsamlı bir şekilde incelemektedir. Nitel araştırma yöntemlerinin benimsendiği araştırmada, özellikle 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri sonrasında deprem farkındalığının bireysel hazırlık süreçlerine, toplumsal dayanışmaya ve kriz yönetiminde teknolojinin kullanımına olan etkileri analiz edilmiştir. Araştırma verileri, katılımcılarla gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla toplanmış ve betimsel analiz yöntemi ile sistematik bir şekilde analiz edilmiştir. Araştırma bulguları, depreme hazırlık, teknoloji kullanımı ve sosyal destek mekanizmaları temaları altında yapılandırılmıştır. Bulgular, katılımcıların deprem risklerine ilişkin farkındalık düzeylerinin yüksek olmasına rağmen, deprem bilgisi ve hazırlık süreçlerinde önemli eksikliklerin bulunduğunu ortaya koymuştur. Katılımcıların büyük bir kısmı, farkındalıklarını acil durum planlaması ve tatbikatlar gibi somut eylemlere dönüştürmekte güçlük çektiklerini ifade etmiştir. Bunun yanı sıra, kriz dönemlerinde toplumsal dayanışmanın önemine dikkat çekilmiş; ancak dayanışma çabalarının genellikle yetersiz organize edildiği belirtilmiştir. Teknolojinin, özellikle deprem bildirimleri ve acil müdahale süreçlerinde mobil uygulamalar aracılığıyla oynadığı kritik rol vurgulanmış; ancak bu teknolojilerin rehberlik kapasitesinin sınırlı olduğu yönünde katılımcı endişeleri dile getirilmiştir. Ayrıca, toplumsal dayanışmayı artırmak adına teknolojik araçların etkinliğini artıracak şekilde geliştirilmesi ve toplumsal dayanışma süreçlerinde koordinasyonun güçlendirilmesi önerilmektedir. Bu doğrultuda, çalışma, deprem farkındalığını artırmaya yönelik sürdürülebilir ve uygulamaya dayalı stratejilere katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Deprem farkındalığı, Dayanışma, İletişim teknolojisi, Üniversite öğrencileri

ABSTRACT: This study comprehensively examines the levels of earthquake awareness and preparedness among university students between the ages of 18-25. In this study, where qualitative research methods were adopted, the effects of earthquake awareness on individual preparedness processes, social solidarity, and the use of technology in crisis management, especially after the 6 February 2023 Kahramanmaraş earthquakes, were analysed. The research data were collected through semi-structured interviews with participants and systematically analysed using descriptive analysis. The research findings were structured under the themes of earthquake preparedness, technology use, and social support mechanisms. The findings revealed that, although the participants' awareness levels regarding earthquake risks were high, there were significant deficiencies in earthquake knowledge and preparedness processes. A large portion of the participants stated that they had difficulty transforming their awareness into concrete actions, such as emergency planning and drills. In addition, the importance of social solidarity in times of crisis was emphasised; however, it was stated that solidarity efforts were often inadequately organised. The critical role played by technology, especially in earthquake notifications and emergency response processes, through mobile applications was emphasised. However, participants have expressed concerns regarding the limited guidance capacity of these technologies. In addition, it is recommended that technological tools be developed to increase their effectiveness and that coordination in social solidarity processes be strengthened to increase social solidarity. In this context, this study aimed to contribute to sustainable and practice-based strategies for increasing earthquake awareness.

Keywords: Earthquake awareness, Solidarity, Communication technology, University students

** Sorumlu Yazar / Corresponding Author

¹ Doç. Dr., İzmir Demokrasi Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi/Sosyoloji Bölümü/Uygulamalı Sosyoloji Anabilim Dalı, baris.cagirkan@idu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-0013-1831>

² Lisans Öğrencisi, İzmir Demokrasi Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi/Sosyoloji Bölümü, yagmur.civelek@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0008-0291-4013>

EXTENDED ABSTRACT

Literature review

The literature surrounding earthquake preparedness underscores the critical need for increasing both awareness and practical readiness, particularly among young adults and university students, who represent a demographic with significant potential for mobilizing broader societal preparedness. Earthquakes, as unpredictable and often devastating natural disasters, demand a high level of readiness that goes beyond mere knowledge of risks. According to various studies, the issue is not a lack of awareness about earthquake dangers but rather a gap between theoretical knowledge and the ability to translate that knowledge into actionable preparedness measures, such as emergency planning, drills, and structural precautions.

This gap has been well-documented in research, particularly in the context of Turkey, a country located in a highly active seismic zone. Despite frequent earthquakes, studies indicate that preparedness levels remain alarmingly low across various segments of society, including students (Budak and Kandil, 2023). Young adults, even those in higher education, tend to underestimate the necessity of taking proactive steps, often relying on the assumption that either governmental agencies or fate will manage the crisis (Sözen and Genç, 2023). While this demographic is often well-informed about earthquake risks, with education systems incorporating lessons about seismic activity, the transformation of this knowledge into practical readiness (such as having emergency supplies, knowing evacuation routes, or participating in regular drills) remains sporadic and insufficient.

Research points to multiple factors contributing to this phenomenon. Social solidarity and community-based responses have historically played a role in mitigating the damage caused by earthquakes. However, in contemporary society, these traditional support systems often fall short in the face of large-scale disasters. The literature emphasizes that although there is a general inclination toward community solidarity during crises, this solidarity tends to be reactive rather than proactive, and poorly coordinated efforts can sometimes hinder rather than help recovery and preparedness (Şekerci et al., 2023). Effective disaster preparedness requires well-organized, pre-planned efforts, which involve both institutional support and active participation from the public, including students.

Technology has emerged as a vital tool in managing both the preparedness for and the aftermath of natural disasters. Studies increasingly highlight the importance of mobile applications, early warning systems, and social media in disseminating critical information and organizing relief efforts (Mavi, 2020). These tools have the potential to transform how individuals and communities prepare for and respond to earthquakes by providing real-time alerts, guidance on safety measures, and platforms for coordinating community responses. However, despite the availability of such tools, their integration into daily life remains limited. For example, research shows that although many students have access to mobile applications that offer earthquake preparedness resources, they often fail to use these tools regularly or do not rely on them in the context of their daily routines (Şekerci et al., 2023).

The 2023 Kahramanmaraş earthquakes, one of the most devastating seismic events in Turkey's recent history, have amplified these concerns. In the aftermath, numerous reports and studies highlighted the shortcomings in the country's preparedness systems, with a particular focus on the lack of individual readiness at the community level. Despite the high levels of public awareness about earthquake risks, the preparedness measures taken by individuals were found to be insufficient (Budak and Kandil, 2023). The disaster exposed critical weaknesses in emergency preparedness education, particularly among young people, who were often left unprepared to translate their theoretical knowledge of earthquake risks into practical actions. This situation has prompted calls for a more systematic approach to preparedness, one that prioritizes hands-on training, regular drills, and the use of technology in a way that becomes embedded in daily practices, rather than being viewed as an emergency-only tool.

This study examines the earthquake awareness and consciousness levels of university students between the ages of 18-25 studying at a state university and aims to determine the factors affecting this awareness

level. The main objective of the study is to evaluate the effects of the preparatory measures taken by students before the earthquake and their participation in disaster drills on earthquake awareness.

Methodology

This study adopts a qualitative research approach using semi-structured interviews to gather data from university students aged 18-25, with a focus on earthquake awareness, preparedness, social solidarity, and technology use in crisis management. A phenomenological design was used to explore participants' subjective experiences related to earthquake preparedness and how these experiences influence their awareness and actions. The sample consists of 23 students from İzmir Democracy University, selected through purposive sampling to ensure diversity in gender, age, and academic background. Data were analysed using descriptive analysis, categorizing the responses into key themes: Earthquake preparedness, technology use, and social solidarity.

Findings and discussion

The findings indicate that while participants have a high level of awareness about earthquake risks, there is a significant gap in practical preparedness. Many students acknowledged knowing the importance of emergency plans but failed to implement them, such as preparing an emergency kit. The lack of participation in drills and practical exercises was a recurring issue, with many students viewing drills as unnecessary or overly theoretical. Additionally, social solidarity was recognized as crucial during crises, yet students expressed concerns about its poor organization and sustainability in the long term. The role of technology, particularly mobile applications, was seen as critical in disseminating information and facilitating emergency response. However, students also expressed dissatisfaction with the limited guidance these tools provide during actual emergencies.

Results and recommendations

The study reveals that while there is a growing awareness of earthquake risks among university students, there is a pressing need for practical preparedness measures. The research suggests that universities and public institutions should implement more comprehensive and mandatory practical training programs, such as simulations and drills, to bridge the gap between awareness and action. Additionally, improving the coordination of social solidarity efforts and integrating more advanced technological tools into emergency preparedness strategies are recommended. The findings also stress the need for targeted educational programs that move beyond theoretical knowledge to foster practical skills that can be applied in real-world crises. Future research should focus on evaluating the effectiveness of these educational interventions and developing customized preparedness strategies based on the specific needs of different demographics within the student population.

Giriş

Afet, yalnızca fiziksel bir olay olarak değil, aynı zamanda toplumsal yapıların, ilişkilerin ve anlam sistemlerinin ciddi şekilde bozulduğu, beklenmedik sosyal krizleri de kapsayan karmaşık bir olgu olarak tanımlanmaktadır (Quarantelli, 1998). Bu bağlamda, afetlerin tanımlanması, toplumsal kırılganlıkların ve değişim dinamiklerinin anlaşılması ve bu tür olaylara karşı etkili müdahale stratejilerinin geliştirilmesi açısından kritik bir öneme sahiptir. Perry'e (2007) göre, afetlerin kapsamlı bir şekilde tanımlanması, yalnızca bir kavramsal çerçeve sunmakla kalmayıp, aynı zamanda bu fenomenlerin sosyolojik boyutlarını anlamaya yönelik önemli bir temel oluşturur. Afetler, doğal, teknolojik veya insan kaynaklı olabilen, toplumsal düzeni bozan ve sosyal sistemlerin işleyişini kesintiye uğratan olaylardır (Tierney, Lindell ve Perry, 2001). Bununla birlikte, 21. yüzyılda artan çeşitlilik ve belirsizliklerle birlikte eski tehditlerin yeni risk unsurlarıyla birleşmesi, afetlerin doğasını daha karmaşık bir hale getirmiştir (Quarantelli, Lagadec ve Boin, 2007). Afetlere yönelik hazırlık ve müdahale süreçleri, toplumsal birimlerin bu zorluklarla etkin bir şekilde başa çıkmasını sağlamak için kritik bir role sahiptir. Dolayısıyla, afetlerin tanımlanmasında "heuristik" bir yaklaşım benimsemek, bu olayların geçmişten günümüze uzanan dinamiklerini daha iyi kavrayarak yenilikçi ve etkili stratejiler geliştirilmesine olanak tanımaktadır.

Farklı doğal afetler arasında depremler, insan yaşamını en çok tehdit eden; birey, topluluk ve toplum üzerinde yıkıcı etkileri olan afetlerdir. Türkiye gibi aktif tektonik fay hatları üzerinde bulunan ülkelerde, depremlerin neden olabileceği olası risklere karşı hazırlıklı olmak, bireylerin ve toplumların bilinçlendirilmesi ve etkili önlemlerin alınmasıyla mümkün hale gelmektedir. Deprem bilinci ve farkındalık düzeyi, bireylerin ve toplulukların afetlere nasıl tepki vereceğini, hangi önlemleri alacağını ve kriz anında hangi davranışları sergileyeceğini doğrudan etkileyen temel unsurlar arasında yer almaktadır (Şekerci vd., 2023). Ancak, yapılan araştırmalar Türkiye'de özellikle genç nüfus arasında deprem bilinci ve hazırlık süreçlerine yönelik ciddi eksiklikler bulunduğunu; toplum genelinde depreme karşı yeterli hazırlıkların yapılmadığı, eğitim faaliyetlerinin ise ihtiyaç duyulan düzeyde olmadığı sıkça vurgulanmaktadır (Ersoy, 2020; Memiş ve Babaoğlu, 2020; Budak ve Kandil, 2023; Sözen ve Genç, 2023). Bu durum hem bireysel hem de toplumsal düzeyde afetlere karşı dirençli bir yapı oluşturulması için daha kapsamlı ve hedefe yönelik farkındalık çalışmaları ile eğitim programlarının hayata geçirilmesinin önemini açıkça göstermektedir.

Türkiye, 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli iki büyük depremlerle sarsılmış ve bu olay, ülke tarihinin en yıkıcı afetlerinden biri olarak kaydedilmiştir. Deprem sırasında ve sonrasında yaşananlar, toplumun geniş kesimlerinde deprem bilinci ve farkındalık düzeylerinin yetersiz olduğunu gözler önüne sermiştir (Pelit, 2024). Deprem öncesi ve sonrası hazırlık süreçlerinin çeşitli faktörler tarafından şekillendiği dikkate alındığında, bireylerin ve toplumların afetlere karşı yeterli hazırlık yapamadıkları ve bu alanda daha kapsamlı önlemler alınması gerektiği anlaşılmaktadır (Russell vd., 1995). Özellikle genç nüfusun, depreme hazırlık süreçlerinde bilgi eksikliği yaşadığı ve afet yönetimi konusunda yeterli donanımına sahip olmadığı tespit edilmiştir. Bu durum, afet bilincinin artırılması ve hazırlık süreçlerinin güçlendirilmesi için daha fazla bilimsel araştırma yapılmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır (Şahin, Lamba ve Öztıp, 2018; Sözen ve Genç, 2023). Üniversite öğrencilerinin yüksek eğitim seviyelerine rağmen, depremlerle ilgili pratik bilgi eksikliği yaşamaları ve depreme hazırlık süreçlerine katılım düzeylerinin düşük olması, gelecekte karşılaşılabilecekleri benzer afetlere karşı savunmasız kalabileceklerini göstermektedir (Demirtaş, 2022). Bu bulgular, bireysel ve toplumsal düzeyde afet bilincini artırmak ve depreme hazırlık süreçlerini daha etkin hale getirmek için uygulamalı ve deneyim temelli eğitim programlarının geliştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Literatürdeki çalışmalar, deprem bilincini artırmaya yönelik eğitimlerin önemini vurgulamakta, ancak bu bilincin somut eylemlere dönüşüm oranının oldukça düşük olduğunu ortaya koymaktadır (Zengin, 2021; Şekerci, Ayvazoglu ve Çekiç, 2023). Bu bağlamda, bireylerin afetlere karşı farkındalıklarını artırmak amacıyla uygulanan eğitim programlarının, yalnızca teorik bilgi aktarımı ile sınırlı kalmaması, aynı zamanda pratik hazırlık süreçlerine de odaklanması gerektiği belirtilmektedir. Etkin bir afet yönetimi sağlamak ve toplumsal dayanıklılığı güçlendirmek için bu eğitimlerin daha geniş kitlelere ulaştırılması, sürdürülebilir bir afet bilinci oluşturulması açısından önemlidir. Bu araştırma, bir devlet üniversitesinde öğrenim gören 18-25 yaş aralığındaki üniversite öğrencilerinin deprem bilinci ve

farkındalık düzeylerini incelemeyi ve bu farkındalık düzeyine etki eden faktörleri belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın temel hedefi, öğrencilerin deprem öncesinde aldıkları hazırlık önlemlerinin ve afet tatbikatlarına katılım düzeylerinin deprem farkındalığı üzerindeki etkilerini kapsamlı bir şekilde değerlendirmektir.

Literatür taraması

Deprem bilinci, bireylerin ve toplumların depremlerin nedenleri, etkileri ve bu etkilerin azaltılması için alınması gereken önlemler konusunda sahip oldukları farkındalık, bilgi düzeyi ve hazırlık kapasitesini ifade etmektedir (Sözen, 2019; Akkaş, 2023). Bu bilinç, yalnızca deprem öncesi hazırlıkları (örneğin, acil durum planları oluşturma, güvenli alanları belirleme) değil, aynı zamanda deprem anında ve sonrasında sergilenecek doğru davranışlar hakkındaki bilgileri de kapsamaktadır. Deprem riskine yönelik bireysel algılar, kültürel tutumlar, inançlar ve toplumsal değerlerle güçlü bir şekilde ilişkilidir. Özellikle kaderci bakış açısı, bireylerin depremleri kaçınılmaz ve önlenemez olaylar olarak görmesine yol açmakta; bu algı, deprem hazırlık süreçlerinde ciddi engeller oluşturabilmektedir (Şeker ve Akman, 2014). Bu tür tutumlar, bireylerin afet riskine karşı proaktif önlemler almasını engelleyerek, toplumsal düzeyde yürütülen hazırlık ve farkındalık çalışmalarının etkinliğini zayıflatmaktadır.

Deprem bilinci, yalnızca teorik bilgi ile sınırlı kalmamalı; bireylerin ve toplumların afet anında güvenli ve hızlı bir şekilde hareket edebilmelerini sağlayacak pratik bilgi ve hazırlık süreçleriyle desteklenmelidir. Pratik bilgi eksikliği ve yetersiz hazırlık süreçleri, bireyler arasında deprem farkındalığı, güvenlik önlemleri ve hazırlık yöntemleriyle ilgili ciddi bilgi boşluklarına yol açmakta; bu durum, bireylerin ve toplulukların depremlere karşı daha savunmasız hale gelmesine neden olmaktadır (Yakut, 2003). Yapılan araştırmalar, Türkiye’de toplumun büyük bir kısmının deprem farkındalığına sahip olmasına rağmen, bu farkındalığın somut eylemlere dönüşmediğini açıkça ortaya koymaktadır (Bolat ve Bilgili, 2023; Ceylan vd., 2023). Afetlere karşı bireylerin, hanelerin ve toplumların hazırlıklı olması, risklerin ve tehlikelerin yaratabileceği yıkımları azaltmak açısından son derece önemlidir (Şentuna ve Çakı, 2020: 3-4). Bu bağlamda, afetlere yönelik planlama ve hazırbulunuşluk, uygulama ve değerlendirme süreçleri etkin bir şekilde yürütülmelidir. Örneğin, eğitim programlarının yalnızca teorik bilgi aktarmakla sınırlı kalmaması; bireylerin becerilerini geliştirmeye yönelik uygulamalı ve deneyim temelli öğrenme süreçlerini içermelidir (Memiş ve Babaoğlu, 2020). Bu tür eğitim programları, bireylerin hem deprem öncesi hazırlık süreçlerinde hem de deprem sırasında etkin bir şekilde hareket edebilmelerini sağlayarak teorik ve pratik donanımı kazanmalarını mümkün kılacaktır. Afetlere yönelik hazırbulunuşluk, deprem gibi doğal afetlerin olası zararlarını azaltmayı hedefleyen stratejik planlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerini kapsamaktadır (Şentuna ve Çakı, 2020: 3).

Kolektif bilinç, bir toplumda bireylerin ortak değerler ve inançlar etrafında birleşerek toplumsal olaylara karşı ortak bir algı ve farkındalık geliştirmelerini ifade etmektedir (Özyurt, 2007). Toplumsal dayanışma ise, bu kolektif bilincin kriz ve afet durumlarında harekete geçerek bireylerin birlikte hareket etmelerini ve karşılaşılan sorunlara karşı direnç göstermelerini sağlayan önemli bir mekanizma olarak tanımlanmaktadır (Marshall, 1999). Bu iki kavram, özellikle doğal afetler gibi kriz durumlarında, toplulukların ortak hareket etme kapasitesini ve dayanıklılığını artıran temel unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Afet sonrası dayanışma, yalnızca fiziksel hayatta kalma becerilerinin geliştirilmesine katkı sağlamakla kalmamakta, aynı zamanda bireylerin ruhsal dayanıklılıklarını güçlendiren önemli bir destek unsuru olarak dikkat çekmektedir (Yeniçirak ve Durmaz Yurt, 2024). Mızrak’ın (2018) çalışmasında da vurgulandığı gibi, eğitim, bilgi yönetimi ve kültürel tutumlar, toplumsal dayanıklılığın temel yapı taşlarını oluşturmaktadır. Bu unsurlar, kriz anlarında toplulukların daha organize bir şekilde hareket edebilme kapasitelerini artırmakta ve afet yönetimi süreçlerinde etkin bir koordinasyon sağlanmasına önemli katkılar sunmaktadır.

Deprem bilincinin ve hazırlık süreçlerinin geliştirilmesinde en etkili uygulamalardan biri tatbikatlardır. Bu tatbikatlar, bireylerin, kurumların ve toplulukların depreme nasıl tepki vereceklerini öğrenmelerini, deprem anında alınması gereken önlemleri kavramalarını, acil durum prosedürlerini uygulamalarını ve kriz anında etkin bir şekilde hareket edebilme becerilerini geliştirmeyi amaçlamaktadır (Özden, 2023). Gerçekçi senaryoların simülasyonu olarak tatbikatlar, toplulukların acil durum planlarını test etmelerine, zayıf noktaları tespit etmelerine ve bu planları iyileştirmelerine olanak sağlamaktadır (Öztürk, 2021).

Tatbikatların düzenli ve zorunlu hale getirilmesi, deprem anında yaşanabilecek kafa karışıklığını ve paniği azaltarak, toplumda güven duygusunu artırmak için önemli bir araç olarak değerlendirilmektedir. Ancak, deprem farkındalığının artırılmasında tatbikatların etkinliği, gerçekçiliği ve kapsayıcılığı doğrudan etkilidir; bu nedenle, tatbikatların farklı yaş ve sosyo-ekonomik gruplara uyarlanması gerekmektedir (Pakalın ve Mersin, 2023; Özkorkmaz vd., 2023; Aykaç vd., 2024).

Günümüzde hızla artan dijitalleşme, deprem hazırlığı ve afet yönetimi alanlarında iletişim teknolojilerinin kullanım alanlarını artırmaktadır. Teknolojik yenilikler, deprem öncesi, sırası ve sonrasında bireylerin hayatlarını kurtarmada hayati bir işlev görmek ve afet müdahalesinin etkinliğini önemli ölçüde artırmaktadır (Yaman ve Çakır, 2018; Mavi, 2020; Memiş ve Babaoğlu, 2020). Özellikle erken uyarı sistemleri ve mobil uygulamalar, kriz anlarında bilgi akışını sağlayarak toplulukların ve profesyonel yardım ekiplerinin daha organize ve hızlı bir şekilde hareket etmelerine olanak tanımaktadır (Ceren, 2023). Bununla birlikte, dijital iletişim ve teknoloji araçlarının etkili bir şekilde kullanılabilmesi için toplumun bu teknolojileri tanıması, anlaması ve doğru bir şekilde kullanabilmesi gereklidir. Örneğin, AFAD Mobil gibi uygulamaların kullanımının yaygınlaştırılması ve bu tür teknolojilerin toplum geneline doğru ve etkili bir şekilde tanıtılması büyük önem taşımaktadır. Teknolojik araçların yalnızca var olması değil, aynı zamanda tüm sosyo-ekonomik gruplar tarafından erişilebilir ve kullanılabilir hale getirilmesi, afet yönetiminde önemlidir.

Doğal afetler, özellikle depremler, karşısında etkin bir müdahale ve iyileştirme süreci sağlanabilmesi için acil durum planlaması ve uygulamalarının stratejik bir öneme sahip olduğu genel kabul görmektedir (Ulugergerli, 2021). Afet sonrası kritik olarak değerlendirilen ilk 24 saat içerisinde lojistik planlamanın yetersizliği, afetlerden etkilenen bireylerin acil ihtiyaçlarına zamanında yanıt verilmesini engelleyerek ciddi sorunlara yol açmaktadır. Bostan ve Yüce (2019) ile Duruel (2023) tarafından yapılan çalışmalar, hasar gören altyapıların, kapanan yolların ve kesintiye uğrayan iletişim ağlarının, afet sonrası yardım faaliyetlerini büyük ölçüde aksattığını ve lojistik süreçleri daha karmaşık bir hale getirdiğini açıkça ortaya koymaktadır. Bu tür fiziksel engeller, yardım malzemelerinin ve hizmetlerinin afet bölgelerine zamanında ulaştırılmasını güçleştirmekte, bu durum ise müdahale süreçlerinin etkinliğini ciddi şekilde azaltmaktadır. Afet yönetiminin başarıyla uygulanabilmesi için, lojistik süreçlerin iyileştirilmesi, koordinasyon mekanizmalarının güçlendirilmesi ve kaynakların etkin bir şekilde dağıtımının sağlanması gerekmektedir.

Deprem bilinci ve hazırlık süreçlerine ilişkin literatür, konunun çok boyutlu yapısını ve toplumsal bağlamdaki kritik önemini açıkça ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, bu süreçlerin uygulama düzeyinde yeterince etkili hale getirilemediği dikkat çekmektedir. Literatürde sunulan teorik bilgiler, birey ve toplum düzeyinde farkındalık oluşturmak için sağlam bir temel sağlamasına karşın, bu bilincin somut eylemlere dönüşümünde önemli eksiklikler bulunmaktadır. Örneğin, toplumsal kadenci yaklaşımların bireylerin proaktif önlemler almasını engellediği ifade edilmekte, ancak bu olumsuz tutumların nasıl dönüştürüleceğine dair uygulanabilir çözümler sunulmamaktadır. Bunun yanı sıra, tatbikatların ve teknolojik yeniliklerin önemi sıklıkla vurgulanmakla birlikte, bu uygulamaların toplumun farklı sosyo-ekonomik ve demografik gruplarına nasıl entegre edileceği konusunda detaylı bir yol haritası çizilmemiştir. Benzer şekilde, afet yönetiminde lojistik süreçlerde yaşanan aksaklıkların müdahale ve iyileştirme çabalarını olumsuz etkilediği ifade edilmesine rağmen, bu süreçlerin daha dinamik ve esnek hale getirilmesine yönelik somut çözüm önerilerinin eksikliği göze çarpmaktadır. Literatürdeki teorik çerçevenin güçlü olmasına karşın, bu teorilerin pratik uygulamalara nasıl dönüştürüleceğine ilişkin çözüm odaklı yaklaşımların yetersizliği, deprem bilincinin geliştirilmesi ve afet yönetimi süreçlerinin iyileştirilmesi açısından önemli bir boşluk oluşturmaktadır.

Bu çalışma, deprem bilincinin yalnızca bireysel farkındalık düzeyinde değil, aynı zamanda uygulamalı eğitimler, kolektif dayanışmayı teşvik eden yaklaşımlar ve dijital teknolojilerin etkili kullanımı aracılığıyla toplumsal düzeyde nasıl güçlendirilebileceğine odaklanmaktadır. Bu doğrultuda, teorik bilgi ile pratik beceriler arasındaki boşluğu kapatmayı hedeflemektedir. Ayrıca, farklı sosyo-ekonomik ve demografik gruplar için uyarlanmış tatbikat modellerinin ve teknolojik çözümlerin etkilerinin incelenmesi, afet yönetimi ve deprem hazırlık süreçlerine somut, yenilikçi ve sürdürülebilir yaklaşımlar geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Araştırma hem teorik perspektife hem de pratik uygulamalara

yenilikçi bir bakış açısı sunarak literatürdeki bu eksikliklerin giderilmesine katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Yöntem

Araştırmanın temel sorusu, “Üniversite öğrencilerinin deprem bilinci ve farkındalık düzeylerini etkileyen temel faktörler nelerdir ve bu farkındalık düzeyinin deprem hazırlıkları, toplumsal dayanışma, teknoloji kullanımı ve acil durum planlaması gibi boyutlara olan etkileri hangi dinamikler çerçevesinde ortaya çıkmaktadır?” olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda, araştırmanın temel amacı, 6 Şubat 2023 depremlerinin ardından üniversite öğrencilerinin deprem bilinci ve farkındalık düzeylerini derinlemesine incelemek ve bu bilincin söz konusu boyutlara olan etkisini kapsamlı bir şekilde analiz etmektir. Araştırma, deprem bilincinin bireysel ve toplumsal düzeyde nasıl geliştirilip sürdürülebileceğine ilişkin çok boyutlu bir perspektif sunmayı hedeflemektedir. Bu kapsamda, üniversite öğrencilerinin depremle ilgili bilgi seviyeleri, hazırlık süreçlerine katılımları, toplumsal dayanışma anlayışları ve teknolojiyi kullanma becerileri değerlendirilmiş; deprem algısı ve farkındalığının bireylerin afet yönetimindeki tutum ve davranışlarına nasıl etkilediği analiz edilmiştir. Araştırmanın alt soruları ise şu şekilde oluşturulmuştur:

1. Üniversite öğrencilerinin deprem farkındalık düzeylerini belirleyen temel faktörler nelerdir?
2. Toplumsal dayanışma süreçlerinin deprem bilincinin artırılmasındaki rolü ve etkisi nedir?
3. Üniversite öğrencilerinin depreme hazırlık yaklaşımları ile deprem bilinci arasındaki ilişki nasıl şekillenmektedir?
4. Mobil teknolojiler ve dijital uygulamaların, üniversite öğrencilerinin deprem hazırlık süreçleri üzerindeki etkileri nelerdir?
5. Deprem farkındalığı, üniversite öğrencilerinin deprem eğitimine katılımını ne şekilde etkilemektedir?

Araştırmanın modeli

Bu çalışmada, nitel araştırma yöntem ve teknikleri benimsenmiş ve üniversite öğrencilerinin deprem bilinci ile hazırlık düzeylerini derinlemesine anlamak amacıyla fenomenolojik araştırma desen kullanılmıştır. Nitel araştırmalar, sosyal aktörlerin doğal ortamlarında yaşadıkları deneyimlerin anlamlandırılmasına odaklanarak bu deneyimlerin detaylı bir şekilde incelenmesini sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Fenomenoloji, bireylerin yaşadıkları deneyimleri ve bu deneyimlere atfettikleri anlamları derinlemesine incelemeyi amaçlayan araştırma desendir. Bu yöntem, katılımcıların belirli bir olguya dair öznel deneyimlerini sistematik bir şekilde ortaya koymayı ve bu deneyimlerin bireysel, grupsal ve toplumsal düzeydeki etkilerini kapsamlı bir biçimde analiz etmeyi hedeflemektedir (Moustakas, 1994; Creswell, 2013). Bu bağlamda, fenomenolojik yöntem, katılımcıların deprem farkındalığı ve bilincinin oluşum süreçlerini daha ayrıntılı bir şekilde anlamayı mümkün kılmış ve toplumsal dayanışma ile bireysel hazırlık süreçleri gibi kavramların bu deneyimlerle nasıl etkileşim içinde olduğunu göstermiştir. Saha çalışması sırasında, veri toplama süreci yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla gerçekleştirilmiş ve elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle sistematik bir şekilde analiz edilmiştir.

Araştırmanın örneklem grubu

Bu çalışmanın örneklem grubunu, İzmir Demokrasi Üniversitesi’nin farklı fakülte ve bölümlerinde öğrenim gören 18-25 yaş aralığındaki 23 katılımcı oluşturmaktadır. Katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örnekleme ve maksimum çeşitlilik tekniği kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme, deprem bilinci ve farkındalığı üzerinde etkili olabilecek belirli özelliklere sahip katılımcıların çalışmaya dahil edilmesini sağlamıştır. Bu kapsamda, öğrencilerin depremle ilgili deneyimleri, eğitim düzeyleri ve demografik farklılıkları göz önünde bulundurularak 23 katılımcıdan oluşan örneklem grubu oluşturulmuştur. Ayrıca, araştırma probleminin farklı boyutlarını daha iyi anlamak amacıyla maksimum çeşitlilik örnekleme tekniği kullanılmıştır. Maksimum çeşitlilik örnekleme, katılımcıların demografik, akademik ve toplumsal özellikler açısından çeşitlilik gösterdiği bir örneklem oluşturarak, bu farklılıkların deprem bilinci üzerindeki etkilerini incelemeye olanak tanımaktadır (Merriam, 2018). Bu teknik, farklı fakülte ve bölümlerden seçilen katılımcılar arasında deprem farkındalığına etki edebilecek çeşitli faktörler ve bu faktörler arasındaki ilişkilerin anlaşılması hedeflenmiştir.

Tablo 1: Katılımcılara ait demografik veriler

Katılımcı kodları	Cinsiyet	Yaş	Fakülte
K1	Erkek	22	Fen Edebiyat Fakültesi
K2	Erkek	22	Fen Edebiyat Fakültesi
K3	Kadın	22	Fen Edebiyat Fakültesi
K4	Erkek	23	Fen Edebiyat Fakültesi
K5	Kadın	20	Fen Edebiyat Fakültesi
K6	Kadın	21	Fen Edebiyat Fakültesi
K7	Erkek	23	Fen Edebiyat Fakültesi
K8	Kadın	20	Fen Edebiyat Fakültesi
K9	Erkek	23	Fen Edebiyat Fakültesi
K10	Kadın	21	Fen Edebiyat Fakültesi
K11	Erkek	20	Fen Edebiyat Fakültesi
K12	Kadın	21	Fen Edebiyat Fakültesi
K13	Kadın	19	Eğitim Fakültesi
K14	Erkek	19	Eğitim Fakültesi
K15	Erkek	20	Eğitim Fakültesi
K16	Kadın	21	Eğitim Fakültesi
K17	Erkek	19	Eğitim Fakültesi
K18	Erkek	24	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
K19	Kadın	23	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
K20	Kadın	24	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
K21	Erkek	24	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
K22	Kadın	24	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
K23	Erkek	20	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Yukarıdaki tablo yer alan demografik veriler, katılımcıların cinsiyet, yaş ve fakülte dağılımına göre çeşitlilik gösterdiğini ortaya koymaktadır. İlk olarak, cinsiyet dağılımı incelendiğinde 23 katılımcının 12'sinin erkek, 11'inin ise kadın olduğu görülmektedir. Bu dengeli dağılım, araştırmanın cinsiyet temsiliyeti açısından güçlü olduğunu ve cinsiyetler arası farkların daha sağlıklı bir şekilde analiz edilmesine olanak tanıdığını göstermektedir. Yaş dağılımına bakıldığında, katılımcıların yaş aralığının 19 ile 24 arasında değiştiği dikkat çekmektedir. Özellikle 20, 21 ve 23 yaş grubundaki katılımcıların sayısal olarak daha fazla olduğu görülmektedir. Bu yaş aralığı, üniversite öğrencilerini kapsayan bir örneklem oluşturmakta olup, gençlerin deprem bilinci ve farkındalığına yönelik kapsamlı bir değerlendirme yapabilmek için uygun bir temel sunmaktadır. Fakülte dağılımına bakıldığında ise, Fen Edebiyat Fakültesi'nden 12, Eğitim Fakültesi'nden 5 ve İktisadi ve İdari Birimler Fakültesi'nden 6 katılımcı olduğu görülmektedir. Farklı fakültelerden katılımcıların bulunması, çalışmanın disiplinler arası bakış açısını zenginleştirme potansiyeli taşımaktadır.

Veri toplama araçları

Bu çalışmada veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme, nitel araştırmalarda derinlemesine veri elde etmek amacıyla sıklıkla başvurulan esnek ve etkileşimli bir yöntemdir (Creswell, 2013; Brinkmann, 2013). Bu yöntem, katılımcılara deneyim ve algılarını özgürce ifade etme imkanı sunarken, belirli temalara odaklanarak detaylı açıklamalarda bulunmalarını sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Görüşme formu, deprem bilinci, deprem hazırlıkları, toplumsal dayanışma, teknolojinin rolü ve acil durum planlaması gibi temel temalarla ilgili açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Bu sorular, katılımcıların deprem farkındalık düzeylerini, yaşadıkları deneyimleri ve bu deneyimlere verdikleri anlamları derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, görüşme formu, ilgili literatür taraması doğrultusunda hazırlanmıştır (Lincoln ve Guba, 1985). Görüşme formunun anlaşılabilirliğini ve katılımcılar tarafından rahatlıkla yanıtlanabilirliğini sağlamak amacıyla pilot görüşme gerçekleştirilmiş olup, edilen geri bildirimler doğrultusunda görüşme formu nihai haline ulaşmıştır.

Verilerin toplanması ve etik ilkeler

Veri toplama süreci, İzmir Demokrasi Üniversitesi Etik Kurulu'ndan alınan 08 Eylül 2023 tarihli ve 2023/11-02 sayılı izin doğrultusunda yürütülmüştür. Katılımcılara araştırmanın amacı, gönüllü katılımın esasları ve gizlilik ilkeleri detaylı bir şekilde aktarılmış, ardından gönüllü katılım formunu imzalamaları istenmiştir. Görüşmeler, katılımcıların kendilerini rahat hissedebilecekleri sessiz ve uygun bir ortamda yüz yüze gerçekleştirilmiş olup, her görüşme yaklaşık 30 ila 45 dakika sürmüştür. Ayrıca, çalışmada

katılımcıların gizliliğini sağlamak amacıyla her bir katılımcıya kod numarası atanmış (örneğin, K1, K2, K3, ...) ve bu sayede katılımcıların anonimliği sağlanmıştır.

Verilerin analizi

Bu araştırmada, elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi kullanılarak ayrıntılı bir şekilde analiz edilmiştir. Betimsel analiz, verilerin belirlenen temalar çerçevesinde özetlenip yorumlanmasına olanak sağlayan bir analiz tekniğidir (Lincoln ve Guba, 1985; Merriam, 2018). Bu yöntem, deprem bilinci ve farkındalık düzeylerini etkileyen faktörlerin tematik olarak sınıflandırılmasına imkan tanımıştır. Araştırma bulguları, tema ve kodların düzenlenmesi ve yorumlanması sonucunda analiz süreci tamamlanarak elde edilmiştir. Verilerin analizi sırasında, temaların birbirini tekrar etmeye başladığı nokta, veri toplama sürecinin sonlandırılması için bir kriter olarak belirlenmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu süreçte, önceden tanımlanmış temaların yanı sıra, verilerin ayrıntılı bir şekilde incelenmesi amacıyla “kodlama” yöntemi uygulanmış ve bu kodlardan hareketle alt temalar ortaya çıkarılmıştır. Veri analizinde, yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler öncelikle açık kodlama yöntemiyle sistematik bir biçimde kodlanmış, ardından bu kodlara dayanarak temalar oluşturulmuştur. Bu yöntem, verilerin detaylı bir şekilde yapılandırılmasını ve anlamlı temalar halinde sınıflandırılmasını sağlamıştır. Aşağıda yer alan Tablo 2’de araştırma kapsamında oluşturulan kodlar ve temalar sunulmuştur.

Tablo 2: Kodlar ve temalar

Kodlar	Tema
Bireysel hazırlık	Deprem bilinci
Eğitim eksikliği	
Tatbikat	
Bilgilendirme faaliyetleri	
Gençlerin rolü	
Aile ve yakın çevre desteği	Kolektif bilinç ve dayanışma
Belirsizlikler	
Dayanışmanın önemi	
Bölgesel farklılıklar	
Deprem sonrası dayanışma	
Eğitim eksikliği	
Kültürel faktörler	Mobil uygulamalar ve teknoloji
Mobil uygulamalar	
Uygulamalar ve farkındalık eksikliği	
Teknoloji	
Bilgi paylaşımı	
Uygulama kullanıcı dostu olması	
Teknolojik araçların yetersizlikleri	Deprem algısı ve farkındalığı
Sosyal medya	
Deprem dair genel algı	
Korku	
Psikolojik etki	
Deneyimler	Acil durum planlaması ve uygulamaları
Bilgi eksikliği	
Planlama eksikliği	
Yerel yönetimler	
Yardım organizasyonları	
Güvenlik	
Lojistik	Koordinasyon
Koordinasyon	

Nitel araştırmalarda güvenilirlik ve geçerlik, çalışmanın güvenilirliği ile bulguların doğruluğunu artırmak için önemlidir. Geçerlik, elde edilen bulguların incelenen fenomen veya olguyu doğru ve kapsamlı bir şekilde temsil etme kapasitesini; güvenilirlik ise, araştırmada kullanılan yöntemlerin ve süreçlerin tutarlılığını sağlamayı ve tekrarlanabilir olmasını garanti altına almayı amaçlamaktadır (Tekindal ve Arsu, 2020). Bu araştırmada, geçerlik ve güvenilirlik düzeyini artırmak amacıyla çeşitli yöntem ve teknikler kullanılmıştır. Öncelikle, veri toplama sürecinde yarı yapılandırılmış görüşme formu, ilgili literatür doğrultusunda geliştirilmiş ve geçerliliği sağlamak amacıyla pilot görüşmeler gerçekleştirilmiştir (Majid vd., 2017). Pilot uygulamalardan elde edilen geri bildirimler doğrultusunda formda gerekli düzenlemeler yapılarak, katılımcılardan anlamlı ve güvenilir veriler elde edilmesi

hedeflenmiştir. Ayrıca, veri analizinde üçgenleme tekniği kullanılmış, farklı veri kaynakları ve analiz yöntemlerinden yararlanılarak sonuçların tutarlılığı ve derinliği sağlanmıştır (Patton, 2014; Arslan, 2022). Üçgenleme, bulguların yalnızca bir perspektiften değil, birden fazla bakış açısıyla değerlendirilmesine olanak tanıyarak, araştırmanın inandırıcılığını artırmıştır. Araştırmanın güvenilirlik hesaplamasında, Miles ve Huberman (1994) tarafından önerilen güvenilirlik formülü (Güvenirlik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) × 100) temel alınmıştır. Gerçekleştirilen analiz sonucunda, güvenilirlik oranı %90 olarak belirlenmiştir. Ayrıca, güvenilirlik açısından önemli bir diğer kriter olan “doğrudan alıntılar” da bulguların desteklenmesi amacıyla çalışmada yer verilmiştir. Bunun yanı sıra, betimsel analiz süreci titizlikle yürütülmüş, elde edilen veriler açık kodlama yöntemiyle sistematik olarak analiz edilmiş ve temalar oluşturulmuştur.

Bulgular

Araştırmada, temalar ile bu temaların altında yer alan alt temalar detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Her bir tema, ilgili alt temalarla tutarlı bir şekilde ilişkilendirilerek bulguların daha sistematik bir şekilde organize edilmesi sağlanmıştır. “Deprem Bilinci ve Hazırlık” teması altında, bilgi eksikliği, hazırlık eksiklikleri ve tatbikatların önemi öne çıkan alt temalar olarak dikkat çekmektedir. Bu alt temalar, toplumsal bilincin geliştirilmesi ve özellikle genç nüfusun bu süreçte oynadığı kritik rol ile ilişkilendirilmiştir. Benzer şekilde, “Kolektif Bilinç ve Dayanışma” teması, toplumsal dayanışmanın önemi ve kültürel faktörlerin bu süreç üzerindeki etkilerini vurgulamaktadır. Toplumsal dayanışma, bireylerin kriz anlarındaki davranışlarını ve birlikte hareket etme kapasitelerini şekillendiren önemli bir unsur olarak öne çıkmaktadır. “Mobil Uygulamalar ve Teknoloji” teması, teknolojinin depreme hazırlık süreçlerine katkılarını ve toplumda teknoloji kullanımına dair bilinç eksikliklerini kapsamaktadır. Bu bağlamda, teknolojinin farkındalık yaratma ve kriz yönetimi süreçlerine sağladığı destek ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmiştir. “Deprem Algısı ve Farkındalığı” teması ise, depremin bireyler üzerindeki psikolojik ve bilişsel etkilerine odaklanmaktadır. Depremin korkutucu doğası, fay hatlarına ilişkin bilgi eksiklikleri ve öngörülemez sonuçlar gibi alt temalar, bireylerin deprem anında yaşadığı korku, endişe ve belirsizlik duygularını yansıtmaktadır. Son olarak, “Acil Durum Planlaması ve Uygulamaları” teması, deprem sonrası yardım faaliyetlerinin ve lojistik süreçlerin organizasyonu ile ilişkilendirilmiştir. Bu tema kapsamında, hazırlık eksiklikleri ve yardım organizasyonundaki yetersizlikler, afet yönetimi süreçlerinde karşılaşılan temel zorluklar olarak ele alınmıştır.

Deprem bilinci ve hazırlık

Araştırma kapsamında elde edilen bulgular, deprem bilinci ve hazırlık süreçlerine ilişkin mevcut durumu bilgi eksiklikleri, hazırlık süreçlerindeki yetersizlikler ve tatbikatların etkinliği gibi alt temalar üzerinden değerlendirmiştir. Katılımcılar, genel olarak toplumda deprem bilincinin yetersiz olduğu ve eğitim süreçlerinin eksik kaldığı yönünde görüş bildirmiştir. K4, K5 ve K8 kodlu katılımcılar, toplumdaki bilgi eksikliğini şu ifadelerle dile getirmiştir:

“Deprem bilinci hakkında hiç düşünmemiştim. Kendi bilgi seviyeme bu konuda 10 üzerinden 1 verirdim çünkü ülkemizde birazcık daha şey hani deprem olur biter işte, şurada toplanırız gibi böyle kahvehane tarzı konuşulduğundan dolayı çok bir bilince sahip değilim” (K4).

“Depremi yaşamadan önce aklımın ucundan bile geçmiyordu mesela deprem ne olacağını o kadar büyük deprem olacağını, o da bilinçsizliğimizden kaynaklanıyor. Aslında çoğunu duymadım, ben onu görmedim de bilmiyorum. O konuda işte biraz da toplumun bu konulardaki bilincinden kaynaklanıyor tamamen deprem hakkındaki” (K5).

“Bizim bölgede deprem olduğunda akşamdı yaz ayındaydık zaten o vakitlerde bir anda olunca herkes uyandığı panik halinde dışarı çıkmaya amaçladık. Yani bizim oturduğumuz ev duplekti ablam yukarıdaydı ilk onu almaya annem gitti, geldi bir anda can havliyle dışarı çıktık yani oydu bir de deprem olduğu anda ilk önce zaten şey olmuştu bir gök gürültüsü, bir ışık haznesi ve kapkaranlıktı, etraf elektrikler kesilmişti artçılar devam etti ama biz ona rağmen eve girdik, yani dışarıda çok durmadık, en fazla bir saat durduk, o da yani artçılar hala devam ediyordu zaten eve girdiğimizde ama uzun süre ne yapmamız

gerektiğini bilemedik, belki daha fazla bilincimiz olsaydı psikolojik olarak da karşılık vermek çok daha rahat olacaktı ama maalesef o da çoğu şey gibi eksikti” (K8).

Katılımcılar, bireysel hazırlık süreçlerindeki eksikliklere de dikkat çekmiştir. Örneğin, K9, K13 ve K14 kodlu katılımcılar hazırlık eksikliklerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Deprem hakkında düşündüğüm tek şey korkunç olması ve ne zaman geleceği bilinemez olması beni tedirgin ediyor, Türkiye’de çok inanılmaz büyük bir deprem oldu. Biliyorsunuz ki birçok yer haritadan silindi. Türkiye’nin depreme ne kadar hazırlıksız olduğunu, yeni yapılan yapıların yıkıldığını gördük burada, insanların bilinçsiz olduğunu söyleyebilirim” (K9).

“On üzerinden beş puan veriyorum kendime sadece okullarda o da küçükken verilen eğitimlerle birçok kişinin bilinci bundan ibaret istediğimiz kadar farkındalık yaratalım durum ortada çünkü ne kadar bilinçli olsak dahi eksikliklerimiz daha fazladır” (K13).

“Maalesef depreme pek hazırlıklı olduğumuzu söyleyemem çünkü evde maalesef ne deprem çantası ne de onun gibi bir şey hazırda duruyor. Deprem sırasında oluşturmamız gereken hayat üçgenlerine onun nerede olduğunu falan pek emin değilim ve bunun üstüne maalesef pek düşünmedim ve normalde hazırda bulunması gereken deprem çantası da yok maalesef” (K14).

Katılımcıların bir kısmı, tatbikatların genellikle ciddiye alınmadığını ve bu durumun farkındalık oluşturma süreçlerini olumsuz etkilediğini belirtmiştir. K2, K10 ve K22 kodlu katılımcılar bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

“Depreme hazırlık konusunda bir deprem çantası hazırlamam gerektiğini biliyorum, ama yapmıyorum. Hazırlıklı değilim ve bu eksikliğin farkındayım. (...) Her yerde birçok kere tatbikat yapılıyor, ama genellikle ciddiye alınmıyor. Bence daha sık yapılmalı ve katılım zorunlu tutulmalı” (K2).

“Tatbikatlar yapılıyor devamlı ama hiçbir şekilde yeterli değil gerçekçi olmadığı müddetçe çoğu kişi ciddiye bile almıyor ben hatırlıyorum lisede yapıldığında bazıları bunu oyun olarak görüp dersten kaçma aracı, eğlence olarak görüyorlardı” (K10).

“Küçükken AFAD’tan AKUT’tan abi ve ablalar gelirdi bize tatbikat için seminerlerin ardından ama çocuktuk yani öyle laylaylom bir eğlence olarak görürdük, lisede tekrardan tatbikatlar olurdu ama tam bir itiş kakış curcuna yani ciddiyet tam olarak sıfır” (K22).

Katılımcılar, gençlerin topluma örnek teşkil etmesi gerektiğini ve bu sorumluluğun deprem bilincinin yaygınlaştırılmasında kritik bir rol oynadığını ifade etmiştir. Örneğin, K4 ve K7 kodlu katılımcılar bu konuda şu ifadeleri kullanmıştır:

“Yaşlı, orta yaşlı insanlardan da oluşmakta ve telefon kullanma faaliyetleri çok daha fazla gelişmiş değil. Bir mesaj atmak da hali zorlanan insanlar ve deprem anında da bu kadar komplike bir işi başaramayacaklarını düşünüyorum. Gençler, anlattığımızda zaten bu teknolojinin farkında oldukları için bunun kullanmasını ve ne kadar basit olduğunu anladıklarında kullanmaya başlayacaklarını düşünüyorum” (K4).

“Gitgide bilinçlenen ve gelişen bir nesil olduğumuzu, bir ülke olduğumuzu düşünüyorum. Nüfusumuzun bu yönde gittiğini düşünüyorum ki bunlar matematiksel sonuçlar ve o yüzden de bu en önemli kısım bu öğrenciler olduğunu düşünüyorum. Bu öğrencileri bir şekilde bir seminerlerle ya da bahsettiğim diğer. Şeyleri kullanarak sanat eserleri ya da çeşitli bienaller olabilir. Fuarlar olabilir, buralardan geliştirerek bunları sonrasında ailesine,

akrabalarından kendi sosyal ağına kendi tanıdığı insanlara yönlendirmesini sağlayıp bunları teşvik etmeliyiz” (K7).

“Tek çıkar yolu insanın kendi ailesine çevresine anlatması çünkü şu an öğrencileri bir seminer verdiğimiz konferans salonlarına toplayıp bilgilendirme yapabilirsin ama işinde gücünde insanları getiremezsin. Halk Eğitim merkezinde deprem bilinçlendirme çalışmamız var, seminere katılın deseniz yani ben çok katılım olacağını sanmıyorum. Zaten insanların katılabilecek bir durumu olmuyor zaman, iş, güç işte bu öğrencilerin. Evinde akraba ziyaretinde orada burada çevresiyle anlatmasıyla güçlendirileceğini düşünüyorum” (K11).

Katılımcılar, eğitim ve bilgilendirme faaliyetlerinin deprem bilincinin geliştirilmesinde büyük önem taşıdığını belirtmiştir. K6 ve K15 kodlu katılımcılar bu konuda şu görüşleri dile getirmiştir:

“Geçenlerde bir okulumuzda seminere katıldım sağ olsunlar orada gerçekten hani deprem sonrasında hani böyle bir semineri olması hani çok önemli. Çünkü nasıl önleyebiliriz, ne gibi durumlarla karşılaşabiliriz, bu durumlarla karşılaştığımızda nasıl davranmalıyız gibi konular ele alınmıştı hani bende pür dikkat dinledim çok da hoşuma gitti” (K6).

“Açıkçası Japonların eğitim vermeleri gerektiğini düşünüyorum. Hatta direkt olarak onların uyguladığı metotların uygulanması görüşündeyim. Sırf eğitimle kalmayıp küçük yaştan eğiterek ve simülasyonlara sokarak afet yönetiminin iyileşebileceğini düşünüyorum” (K15).

Kolektif bilinç ve dayanışma

Araştırma bulguları, toplumsal dayanışmanın deprem sonrası süreçlerde kritik bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Katılımcılar, kriz anlarında yardımlaşmanın önemini vurgularken, bu süreçlerdeki düzensizliklerin dayanışmanın etkinliğini azalttığını belirtmiştir. Katılımcılar, afet sonrası toplumsal dayanışmanın gerekliliğini açıkça ifade etmişlerdir. K5 kodlu katılımcı, bu durumu şu şekilde açıklamıştır:

“Depremden sonra hep birlikte dayanışma içinde olmamız gerektiğini gördüm. Yardım gelene kadar birbirimize destek olduk, halk ayaklanıyor ve halk dayanışma içerisinde bir şeyleri organize etmeye çalışıyor yöntem de depremde de gördüğümüz yerleri buydu” (K5).

Bazı katılımcılar, dayanışmanın varlığına rağmen bu süreçlerin genellikle düzensiz gerçekleştiğini ve bu durumun yardımların etkinliğini olumsuz etkilediğini vurgulamıştır. Örneğin, K4 ve K9 kodlu katılımcılar şu ifadeleri kullanmıştır:

“Bu tarz afetlerden sonra büyük bir dayanışma oluyor yani güzel de bir şey bu insanların normal zamanlar. Birbirine siyasi görüşlerinden, dini görüşlerinden ötürü ayırmadığı toplumun bir anda toplanıp hani hep beraber hareket etmesi bir dayanışma içerisinde olması bence güzel bir şey, insanların dayanışma kazanması, onlara ortak bir bilinci aşmak için de bence daha faydalı. Ortak bir bilinç sağlamak yardımlaşma ve dayanışmayı da kolaylaştırıyor bence ve bazı şeylerin değişmesi için de bu ülkede insanların ortak bir şekilde hareket etmesi gerekiyor fakat bazen teknik aksaklıklar yaşanıyor ne bileyim eksik şeyler gidiyor fikir güzel lakin teknik eksik” (K4).

“Toplum olarak çok yardımlaşan bir yapıımız var, ama bu yardımlaşma düzensiz ve bazen geç oluyor, bilinçsiz bir şekilde hareket ettik neyin nereye verileceğini unuttuk. Sadece tek düşündüğümüz şey ben de yapmalıyım oldu. Hani bunu neden yapıyorum, ben de yapmalıyım. Kendimizi sorumlu hissettik işte ama yanlış şekilde yaptılar” (K9).

Benzer şekilde, K18 kodlu katılımcı ise, plansız hareket etmenin dayanışma sürecindeki olumsuz etkilerini şu sözlerle ifade etmiştir:

“Bana göre olası bir depremde en önemli olan toplumsal dayanışmadır, ortak aş evleri ben değil de biz bilinci Türk toplumunda geçmişten gelen adet ve göreneklerin bu tür durumlarda ortaya çıktığını düşünüyorum yoğun bir yardımlaşma ihtiyacı psikolojik olarak diğerleri yardım ederken senin de onlara katılma isteğin çok yoğun oluyor bundan kaynaklı ancak çoğu zaman bu duygu insanlardan hoppa hep bir anda aniden herkesin aynı anda hiçbir düzen, organize olmadan hareket etmesine de yol açtığını çok gördük” (K18).

Kültürel faktörlerin toplumsal dayanışmayı nasıl şekillendirdiği de önemli bir bulgu olarak öne çıkmaktadır. K6 kodlu katılımcı, kültürel birikimlerin dayanışmayı desteklediğini ancak organizasyon eksikliklerinin bu süreci olumsuz etkilediğini belirtmiştir:

“Deprem sonrası dayanışma Osmanlı’dan gelen bir gelenek. Ancak bunu daha organize şekilde yapmalıyız bir anda kıyafetin yetmediğini hatırladılar işte bu UFO ısıtıcılar falan, onlar yetersiz kaldı onun dışında bebeklerin bezleri yetersiz kaldı, kadınların hijyen açısından kullandıkları çamaşır, işte annelerin kullandığı biberonlar, onlar ya da bebekler için kullandıkları emzikler. Bu tarz şeyler ilk başlarda hep eksik kaldı” (K6).

K12 kodlu katılımcı ise, dayanışmanın bir toplum bilinci ve sistematik bir yaklaşımla ele alınması gerektiğini vurgulamıştır:

“Toplumsal birlikte hareket etmesi. Yani toplum olarak da hep beraber yaşadığımız için hep beraber o depremi yaşadığımız için beraber hareket etmemiz lazım. Beraber dayanışma içinde yardımlaşma içerisinde olması ve sistematik olması lazım. Bir laf var doğrudan atasözümüz sürüden ayrılanı kurt kapar diye o her şeye açıktır” (K12).

Bazı katılımcılar, dayanışmanın bölgesel farklılıklar gösterdiğini ve eğitim eksikliklerinin dayanışma süreçlerini olumsuz etkilediğini ifade etmiştir. K1 kodlu katılımcı, şu şekilde açıklama yapmıştır:

“Bölgemizde insanlar depremi daha önce deneyimlediği için dayanışma konusunda tecrübeli ancak eğitim eksikliği dayanışmayı olumsuz etkiliyor” (K1).

K11 kodlu katılımcı ise, yardımların düzensiz ve gereksiz unsurları içerebileceğini belirterek şunları ifade etmiştir:

“Hemen organize olduk herkes birbirine can havliyle ulaştı yaşadığım bölgede artçı depremlerden dolayı az çok tahmin ediyoruz ama gerçekten saçma sapan şeyler getirenler olmuştu yani ne alaka önce acil durum ihtiyaçlarıdır bu konunun eğitimsizlikten kaynaklandığını düşünüyorum” (K11).

Mobil uygulamalar ve teknoloji

Araştırma bulguları, mobil uygulamaların ve teknolojik araçların deprem bilincinin artırılmasındaki kritik rolünü ortaya koymaktadır. Katılımcıların büyük bölümü, AFAD gibi uygulamaların sağladığı faydalara dikkat çekmiştir. K1 kodlu katılımcı, enkaz altında hızlı bir şekilde yardım çağırmanın önemini şu şekilde ifade etmiştir:

“İnsanlar yani telefonu elinin altında olsa bile ulaşamayacak bir şey de olabiliyor durumda olabiliyor atıyorum yani birisini arayabilecek halde olamaz şey olamaz ama hani daha pratik bir şekilde ben enkazın altındayım diye bir sinyal göndermem çok daha hızlı ve faydalı ve önemli anlarda, çaresiz durumdayken kurtarabilir” (K1).

Benzer şekilde, K5 kodlu katılımcı, bu tür uygulamaların yaygınlaştırılması gerektiğini vurgulamış ve şu ifadelerde bulunmuştur:

“Deprem anında kullanabileceğim bir uygulamam vardı, düdüğüüm uygulamasına sahiptim bu sayede yardım çağırabildim, sesimi ulaştırabildim bu uygulamaların çoğalması lazım ve insanlara ciddi anlamda tanıtılması ve kullanımın öğrenilmesi zorunlu kılınmalı. (...) Birçok uygulama var aslında baktığımda işte “güvendeyim” uygulaması gibi, nerede olduğunu enkaz altında mısın, güvende misin diye aslında senin güvende olduğunu ya da enkaz altında olduğunu söylemeni sağlıyor” (K5).

Bazı katılımcılar, depremle ilgili teknolojik bilgilerin aile bireyleriyle paylaşılmasının önemine dikkat çekmiştir. K2 kodlu katılımcı, enkaz altında konum belirleme uygulamalarının işlevselliğini vurgulamış ve şu şekilde açıklama yapmıştır:

“Hatay depreminden sonra AKUT’un ve AFAD’ın uygulaması vardı bir de hani hem enkaz durumunda bir yüksek sesle zil sesi vardı orada bir de yakınlarımız hani oraya ekliyorduk onlara enkaz durumunda butona bastığımızda otomatik olarak konumumuz gidiyordu. Bu uygulamaları. Hatta ben ailemi, ailemi, telefonlarını yükledim. Babaannemin bile telefonunu yükledim, hatta arada telefonunu SMS geliyordu. Babaannem konumunu atıyordu. Bana çok sevmişim insanın o yüzden kullanıyordu öyle onları biliyorum” (K2).

Benzer şekilde, K7 kodlu katılımcı, sosyal medya ve mobil uygulamalar sayesinde depremle ilgili farkındalığın arttığını şu ifadelerle dile getirmiştir:

“Maraş depreminin ardından Twitter gibi sosyal medya araçlarında karşıma faydalı olabilecek uygulamalar düştü AFAD Acil, Güvendeyim gibi ve enkaz altında dahi kendi durumun hakkında bilgi verebileceğin, hemen telefonuma yükledim ve arkadaşlarım, ailemle paylaştım onlar da aynılarını yaptı” (K7).

Sosyal medya araçlarının, yardımların organize edilmesi ve bilgilerin paylaşılması açısından önemli bir araç olduğu da vurgulanmıştır. K4 kodlu katılımcı, bu durumun faydasını şu şekilde ifade etmiştir:

“Depremde en çok sosyal medya kullanıldı ve bir çok yardım sosyal medya üzerinden organize edildi, insanların yerleri paylaşıldı. Bazen bilgi kirliliği yaşanmış olsa da sosyal medya sayesinde en az kaç cana sosyal medya araç gereçleri üzerinden ulaşıldı ve kurtarıldı” (K4).

K10 kodlu katılımcı ise, sosyal medyanın anlık bilgi paylaşımındaki rolüne dikkat çekmiştir:

“Teknolojik açıdan bize yardımcı olan şeyler var. Şu anda depremle ilgili bilgilendirme yapan araçlar, cihazlar, uygulamalar, en önemlisi felaket anında ve sonrasında sosyal medya var. Bunların da desteğiyle her insanın anlık ve kritik durumlarda dahi kurtulabileceğini düşünüyorum” (K10).

Bununla birlikte, bazı katılımcılar, mevcut teknolojik araçların yetersiz olduğu durumları da belirtmiştir. K3 kodlu katılımcı, bu konudaki eksiklikleri şu şekilde dile getirmiştir:

“Deprem bilinci ve hazırlığı noktasında teknoloji her zaman yeterli değil. Deprem sırasında sadece bildirim geliyor, ama uygulamada nasıl hareket edeceğimiz veya o an ilk ne yapacağımız konusunda bir rehber yok. (...) Uygulamaların da daha fazla geliştirilmesi lazım sadece anlık bildirim gelmesi bizi ne kadar koruyabilir ki?” (K3).

Deprem algısı ve farkındalığı

Araştırma bulguları, katılımcıların deprem algısı ve tehlike farkındalıklarına ilişkin çeşitli düzeylerde farkındalığa sahip olduğunu ve deprem sırasında yaşanan korku ile bilinç eksikliğini açıkça ortaya

koymaktadır. Katılımcılar, deprem anında ne yapacaklarını bilmediklerini veya bu konuda yetersiz olduklarını ifade etmişlerdir.

K1 kodlu katılımcı, deprem algısının kişisel tecrübelerle şekillendiğini belirterek şunları ifade etmiştir:

“Ege bölgesinde yaşayan bir insan olduğum için depremlere çok maruz kalıyorum hafif sallayıp geçen o yüzden bir ciddiyetsizlik yaratıyor şahsen ben de bazen deprem olduğunda deprem oluyor mu yoksa hala ayılamadım mı diye. Ciddi bir deprem Yaşasaydım büyük ihtimalle o sallantı geçene kadar yataktan aşağı devrilir sonra Allah’ım ne oluyor falan diyerek orada kendimi korurum ondan sonra deprem bitince de koş koş aşağı inerim yani kafamda bu tarz bir senaryo var yani orta diyelim ya hani direkt camdan atlamam o kadar da bilinçsiz değilim ya da direkt merdivenlerden aşağı koşmam ama öyle deprem çantası vesaire hazırlayacak bir insanda değilim” (K1).

K3 kodlu katılımcı ise deprem sırasında yaşadığı korkuyu ve bunun uzun süreli etkilerini şu şekilde dile getirmiştir:

“Depremi bizzat yaşadım ve ne kadar büyük bir felaket olduğunu gördüm. Deprem esnasında ne yapacağımı bilemedim, çok korkunçtu. Şu an bu korkuyu hala yaşıyorum, bazen uykumdan ani bir panikle sıçrayarak uyandığımı biliyorum” (K3).

Benzer şekilde, K6 kodlu katılımcı, büyük bir deprem yaşamamış olmasına rağmen, deprem düşüncesinin bile korkuya yol açtığını şu ifadelerle açıklamıştır:

“Şahsen hiç büyük deprem yaşamadım. Sadece üniversite birinci sınıfta sabaha karşı yağmur şiddetiyle uyanmışım ve çok hafif bir sarsıntı olmuştu. Rüyada mıym biri bana hani rüya anında dokunma hissi olur ya öyle zannetmişim. Telefonuma sürekli bildirim geldiğini gördüm ve okul grubumda daha doğrusu sınıf grubumda İzmir’e hoş geldiniz diye bir mesaj okumuştum. Bu şekilde depremin olduğunu anlamışım. Depremi daha önce hissetmemişim, deprem hakkında bir bilğim yoktu yani benim yani sakın bir insan değilim zaten o an biraz daha sallansaydım, büyük bir ihtimalle sakın kalmak yerine bağırışlarla kendimi dışarı atabilirdim. Şu an bugün de bir deprem yaşanmış, uykudaydım hissetmedim, Maraş depremi çok büyük bir deprem olduğu için yani İzmir depremi de olacak dediği için uzmanlar acaba bugün mü o deprem oluyor hissiyle büyük ihtimalle aşağı atlayabilirim” (K6).

Deprem sonrası yaşanan psikolojik etkiler, katılımcıların ifadelerinde açıkça görülmektedir. K13 kodlu katılımcı, deprem sonrası hissettiği sürekli tetikte olma durumunu şu şekilde açıklamıştır:

“Psikolojik olarak ara ara sürekli sallanıyor muyuz, iyi miyiz sallandık mı, sürekli kontrol etme hissi, tetikte olma hissi. Gece uyurken hazırlıklı uyuma. Deprem videoları izleyememe, seslere irkilme bence hepsi geçirdiğimiz büyük depremden kaynaklı. Deprem bölgesindeki arkadaşlarımla konuşurken ellerim ayaklarım boşalıyor panik oluyorum iyiler mi ya da ne durumdalar, depremlerle alakalı çok bir şey dinlemiyorum sohbet içerisinde de” (K13).

K21 kodlu katılımcı, deprem yaşamadığı halde suçluluk hissettiğini belirtmiştir:

“Ardından çok büyük buhran yaşandı, o felaketi deneyimleyen veya deneyimlemeyen herkes bir anda yabancılaştı kendisini suçlamaya başladı bunların yanında panik ataklar yaşadı ben kendimi hatırlıyorum depremi yaşamadığım için kendimi suçlu hissetmeye başlamışım” (K21).

K14 kodlu katılımcı ise tanıdıklarını kaybetme korkusunun günlük yaşamını etkilediğini şu şekilde ifade etmiştir:

“Normalde depremi çok hissedenden bir insan değilim o yüzden normalde deprem olduğu zaman böyle pek bir şey olmaz gibi geliyordu eskiden ama Hatay depreminden sonra bazı tanıdıkların da yakınlarını kaybettikten sonra aklım artık sürekli bir şey olursa eğer yakınımından birinden birine bir şey oldu mu düşünceler aklıma geliyor” (K14).

Bazı katılımcılar, deprem ve fay hatları gibi konularda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını ve tarihsel bilgilerin deprem farkındalığı üzerinde etkili olduğunu ifade etmişlerdir. K2 ve K7 kodlu katılımcılar, deprem sonrası bilgi eksikliğini ve tarihsel bilgilerin deprem farkındalığı üzerindeki etkisini şu şekilde vurgulamıştır:

“Deprem olana kadar deprem ve fay hatları hakkında bilgi sahibi değilim, ama depremin yarattığı yıkıcı sonuçları düşündüğümde bu konuda daha fazla bilgi edinmem gerektiğini hemen anladım” (K2).

“Depremlerin yoğunlaştığı ve hangi bölgelerde olacağı aslında belli, Tarih okuduğundan sebeple bunu kolayca söyleyebilirim. Hani İzmir, Güneydoğu Anadolu, Erzurum, Erzincan yani Kuzeydoğu Anadolu fay hattı mesela İstanbul’da en son 550 sene önce falan bir deprem olmuş ve tarihine baktığımız zaman yaklaşık 500 senede bir tekrerrür eden bir deprem var. Bu nedenle depremlerin döngülerini bile tahmin etmek zor değil” (K7).

Acil durum planlaması ve uygulamaları

Araştırma bulguları, deprem sonrası acil durum planlaması ve uygulamalarının kritik önemini vurgulamaktadır. Katılımcıların ifadeleri, yardım organizasyonlarındaki aksaklıklar ve lojistik sorunların bu süreçte karşılaşılan temel zorluklar arasında olduğunu göstermektedir. K5 kodlu katılımcı, yardım malzemelerine erişimde yaşanan zorluklara şu şekilde dikkat çekmiştir:

“Deprem sonrasında hijyen malzemelerine ve bebek bezlerine ulaşmak çok zordu, bu konuda eksiklikler yaşandı” (K5).

Benzer şekilde, K3 kodlu katılımcı, yardımların içerik olarak planlanmadığını ve bu durumun ciddi sorunlara yol açtığını şu ifadelerle dile getirmiştir:

“Eşya yardımı çok fazla yapıldı ama gerekli gereksiz her şeyi koyma derdine düştü orada işine yaramayacak bir tişört koymak yerine oradaki hava soğuk Şubat ayında yaşamış bir güç döneminde yaşanmış bir deprem. Bu yüzden oraya işine yarabilecek şeyler koyulmalı. Bence önceliğimiz temel barınmayı sağlamak olmalıydı, kıyafeti sağlamak ve bu kıyafetin de orada koruyucu bir şekilde olanlarını seçmek bunları olabildiğince tek değil de kurumlara hızlı ulaştırmak olmalı vicdanı rahatlatmak değil” (K3).

K10 kodlu katılımcı ise yardım organizasyonlarının planlı bir şekilde yürütülmesi gerektiğini şu şekilde ifade etmiştir:

“Doğru bir şekilde iletebilmek için bir dernek, bir kurum, bir kuruluş ile bu böyle yerleri ulaştırıp yardımın ondan sonra planlı bir şekilde dağıtılması gerektiğini düşünüyorum. Ben bu şekilde yapılan yardımların Kahramanmaraş’ta gerçekten etkili olduğunu gördük. Bu şekilde dağıtılan çadırların düzenli organizasyon yapılmış bir şekilde dağıtılan evlerin, sobaların, kıyafetlerin, depremzede insanlara ulaştığını gördük ama. İnsanların bireysel olarak hiçbir organize olmadan, hiçbir başında bir kurum kuruluş olmadan yaptığı yardımlarına sokağa atıldığını gördük. Bu noktada kesinlikle planlı olabilmek, düzenli olabilmek yardımların en büyük en önemli etkeni diyebilirim” (K10).

K5 kodlu katılımcı, ilk günlerde güvenlik güçlerinin sahada olmamasının yağmalamalara neden olduğunu belirtmiştir:

“Deprem anında mesela askerin sokağa çıkması ilk günden lazımdı çok geç çıktı. Güvenlik güçleri ilk günden sokağa çıksa deprem anında yağma olmazdı çünkü yağma için ta başka memleketlerden gelenler oldu. (...) Başka kötü insanlar çıktı. Teknoloji marketleri yağmalandı, zincir marketler yağmalandı, bankalar, ATM’ler yağmalandı, kötü şeyler oldu. Organizasyon çok eksikti” (K5).

K1 kodlu katılımcı ise lojistik süreçlerde yaşanan sorunların altını çizmiştir:

“Büyük bir lojistik sıkıntı oluyor. Özellikle herkes iyi niyetli bir şeyler göndermeye bir yardım yapmaya çalışıyor ama bu lojistik anlamda iyi yürütülemedikten sonra daha büyük karmaşalara sebep oluyor. Ayriyeten, bu yardımların ne kadarı hedefli yerlere gidiyor ne kadarı atıyorum, yağmalanıyor, ne kadarı ulaştırılıyor onun da asıl sıkıntı bunların dış yüzünü organize edebilmek için dediğim organize edemedikten sonra birbirinden ayak bağı olmak dışında bir işe yaradıkları olmadığı” (K1).

Bazı katılımcılar, yardım koordinasyonundaki eksikliklere dikkat çekmiştir. K7 kodlu katılımcı, lojistik yönetimindeki sorunları şu şekilde ifade etmiştir:

“Hani yardım konusunda herkesin daha fazla bilinçlenmesi gerekiyor. Ama şöyle bir şey vardı, Maraş depreminde. Ulaşım zordu. Ben kendi ilçemden ilk yardımın gittiğini duydum. Bizim ilçemiz Maraş’a yaklaşık 1.000 km uzaklıkta, Maraş’a daha yakın iller ya da ilçeler var bir sür, nasıl oluyor bizim yaşadığımız ilçe en önce gidebiliyor Maraş’a, onu hala anlayamadım. Yardım koordinasyon noktasında sorun vardı bence” (K7).

K2 kodlu katılımcı ise deprem bölgesine ulaşım sırasında oluşan trafik yoğunluğunun lojistik süreçleri olumsuz etkilediğini şu sözlerle dile getirmiştir:

“Hani dediğiniz gibi insanlar deprem bölgesine gitmek istediler fakat hani insanlar oraya deprem bölgesine gitmek istedikçe trafik çoğaldı yardımların oraya ulaşmasını bir nebze etkilemiş oldu ellerinden gelen bir şey yok makine yok, o açıdan bir sınırlama getirilmesi kesinlikle gerekiyordu ama böyle bir şey de olmadı, insanlar sırf hani bölgeyi merak ettikleri için trafiği sıkıntıya soktular ve ulaşım konusunda da yardımların ulaşması da engellendi” (K2).

Tartışma

Bu çalışmanın temel amacı, üniversite öğrencilerinin depreme yönelik farkındalık ve hazırlık düzeylerini kapsamlı bir şekilde analiz ederek, bu süreçlerde tespit edilen eksikliklerin toplumsal dayanışma, mobil teknolojilerin etkin kullanımı ve afet sonrası yardım organizasyonları üzerindeki etkilerini incelemektir. Araştırmanın bulguları, depreme hazırlık ve farkındalık süreçlerinin yetersizlikler barındırdığını açık bir biçimde ortaya koymakta ve bu durumun, bireylerin afetlere yönelik proaktif davranış geliştirmelerini engellediğini göstermektedir. Katılımcılardan elde edilen veriler, mevcut eğitim programlarının ve farkındalık kampanyalarının hem kapsam hem de uygulama açısından eksik olduğunu ve bu bağlamda daha kapsamlı, deneyim temelli ve toplumun tüm kesimlerini kapsayan bilinçlendirme süreçlerine ihtiyaç duyulduğunu işaret etmektedir. Bu çalışma, depreme yönelik bireysel ve toplumsal farkındalık düzeyinin mevcut durumunu değerlendirmesiyle literatüre önemli katkılar sağlamaktadır. Ayrıca, afet hazırlığı ve dayanışma süreçlerine dair eksikliklerin giderilmesi amacıyla yeni ve bütüncül stratejiler geliştirilmesi gerekliliğini vurgulamaktadır.

Katılımcılar, deprem bilinci konusunda önemli eksikliklerin yaşandığını ve bu eksikliğin sadece bireysel düzeyde değil, toplumsal düzeyde de yaygın bir sorun olduğunu belirtmektedir. Bu durum, mevcut eğitim ve bilgilendirme süreçlerinin etkinliğinin sorgulanmasını gerekli kılmaktadır. Literatürde de sıklıkla vurgulandığı üzere (Memiş ve Babaoğlu, 2020), afet öncesi hazırlık süreçlerinin topluma etkili bir şekilde kazandırılması için sürekli ve nitelikli eğitim programları hazırlanmalı ve bu programlar belli aralıklarla yeniden düzenlenmelidir. Araştırma bulguları, birçok katılımcının mevcut eğitim ve tatbikatların yeterli olmasına rağmen genellikle ciddiye alınmadığını ve hazırlık süreçlerinin ihmal

edildiğini göstermektedir. Bu durum, toplumun afetlere hazırlık konusundaki bilinç düzeyinin yetersiz kaldığına işaret etmektedir. Bu durum, literatürde de desteklenmekte olup, deprem tatbikatlarının sadece bireylerin bilinç düzeyini artırmakla kalmayıp aynı zamanda toplumsal hazırlık seviyesini güçlendirme potansiyeline sahip olduğu vurgulanmaktadır (Lindell ve Perry, 2003; Özcan, 2013; Bor, 2024).

Araştırmanın bulguları, katılımcıların deprem bilincine sahip olmalarına rağmen, bu bilinci pratik hazırlığa dönüştürmekte yetersiz kaldıklarını göstermektedir. Deprem çantası hazırlamayan ve hazırlıklı olmadığını belirten katılımcılar, farkındalığın uygulamaya geçirilemediğini açıkça ortaya koymaktadır. Bu bulgular, bireysel farkındalık ile eylemler arasındaki kopukluğa işaret etmekte ve bu boşluğun kapatılması için uygulamalı eğitimlerin önemini vurgulamaktadır. Eğitimlerin teorik düzeyde kalmaması, aynı zamanda uygulamalı pratiklerle desteklenmesi gerekliliği farklı araştırmalarda da vurgulanmıştır (Paton, 2003). Bu bağlamda, toplum temelli hazırlık programları ve deprem tatbikatlarının zorunlu hale getirilmesi gerekmektedir. Bu bulgular, depreme yönelik eğitimin önemini vurgulamakla birlikte, tatbikatların yalnızca sayıca artırılması değil, katılımın daha etkili bir şekilde sağlanması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Araştırma bulguları, kolektif bilinç ve toplumsal dayanışmanın derinlemesine analiz edilmesi gereken temel temalardan biri olduğunu ortaya koymaktadır. Doğal afetlere karşı hazırbulunuşluk düzeyinin artırılmasında toplumsal dayanışma ve sosyal sermaye önemli bir role sahiptir (Şentuna ve Çakı, 2020: 4-5). Literatürde, özellikle deprem gibi büyük doğal afetlerin ardından toplumsal dayanışmanın hayati önemi sıkça vurgulanmaktadır (Kolukırmık, Arslan ve Yılmaz, 2022; Erdoğan, 2023). Genel olarak afet sonrasında, hayatta kalanlar toplum yararına davranışlar sergileme ve hatta yabancılara karşı dahi güçlü bir sosyal dayanışma örneği gösterme eğilimindedir (Dynes, 2002; Bartolucci ve Magni, 2017). Araştırma kapsamında, toplumsal dayanışma ve yardımlaşma süreçlerinin büyük bir öneme sahip olduğu, ancak bu süreçlerin genellikle plansız ve düzensiz bir şekilde yürütüldüğü vurgulanmıştır. Bu bağlamda, dayanışma faaliyetlerinin daha sistemli ve organize biçimde gerçekleştirilmesi ve modern yöntemlerle güçlendirilmesi bir zorunluluk olarak değerlendirilmektedir. Katılımcılar, özellikle deprem sonrası yardım süreçlerinde koordinasyon eksikliklerinin, yardım faaliyetlerini aksattığını belirtmişlerdir. Kültürel faktörlerin toplumsal dayanışma üzerindeki etkisi vurgulanmış, geleneksel yardımlaşma kültürünün sürdüğü ancak bu mirasın daha etkin bir organizasyonla desteklenmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu bulgular, kültürel unsurların toplumsal dayanışmanın biçimlenmesinde oynadığı rolü ve bu dayanışmanın daha etkili hale getirilebilmesi için gerekli stratejileri anlamak açısından önemli bilgiler sunmaktadır.

Araştırma bulguları arasında, teknolojinin ve mobil uygulamaların afet bilincini artırmada ve kriz anlarında yardım sağlama süreçlerinde büyük bir potansiyele sahip olduğu görülmektedir. Katılımcılar, mobil uygulamaların afet anında yardım çağırma ve konum bildirme açısından faydalı olduğunu belirtmiş, ancak bu teknolojilerin daha etkin tanıtılması ve kullanım açısından daha uygun hale getirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Bununla birlikte, teknolojinin sınırlı olduğu durumlar da dikkat çekmektedir; bazı katılımcılar, bu uygulamaların yalnızca bildirim sağlamasıyla sınırlı kaldığını ve yeterli rehberlik sunmadığını dile getirmiştir. Teknolojik araçların, bilgi vermekle kalmayıp, pratik eylemler için de rehberlik sunması gerektiği, literatürde de sıkça vurgulanan önemli bir bulgudur (Alexander, 2014; Mavi, 2020; Aydınbaş, 2023). Bu bulgular, teknolojiye dayalı afet yönetimi uygulamalarının daha fazla geliştirilmesi ve kapsamlı bir şekilde uygulanması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Deprem algısı ve tehlike farkındalığı, bireylerin psikolojik durumları üzerinde doğrudan ve derin etkiler bırakmaktadır. Katılımcılar, deprem anında yaşanan korku, endişe ve hazırlıksızlık durumlarının psikolojik iyilik hallerini olumsuz yönde etkilediğini belirtmişlerdir. Ayrıca, fay hatları ve depremin potansiyel etkilerine dair bilgi eksikliğinin, bu korku ve kaygıları daha da derinleştiren önemli bir etken olarak öne çıktığı görülmektedir. Deprem tehlikesine yönelik farkındalığın artırılması, bireylerin yalnızca deprem anında yapmaları gereken eylemleri bilmeleri açısından değil, aynı zamanda bu eylemleri uygulayabilmeleri için gerekli hazırlıkları yapmaları açısından da önemlidir. Literatürde de belirtildiği üzere (Mileti, 1999), afetlerde başarılı bir şekilde hayatta kalma ve kurtulma yalnızca bilgi

sahibi olmayı değil; aynı zamanda bireylerin bu bilgiyi stresli ve zor koşullar altında etkili bir şekilde uygulayabilmelerini de gerektirmektedir.

Deprem sonrası süreçlerde sosyal destek mekanizmalarının işlevselliği, afetlerin yıkıcı etkilerini minimize etmede kritik bir öneme sahiptir. Özellikle psikososyal destek hizmetlerinin, toplumsal dayanışma ile entegre bir şekilde sunulması, bireylerin deprem kaynaklı travmaları daha etkili bir şekilde yönetmesine ve normal yaşamlarına daha hızlı uyum sağlamalarına olanak tanımaktadır (Norris vd., 2002). Araştırmada elde edilen veriler, katılımcıların deprem sonrası sosyal destek hizmetlerinde yaşadığı sorunların çözümünde toplumsal dayanışma ve psikososyal destek programlarının önemini bir kez daha gözler önüne sermektedir. Bu bağlamda, deprem farkındalığını artırmak ve toplumu afetlere karşı daha dirençli hale getirebilmek için kapsamlı, çok boyutlu ve sürdürülebilir bir depreme hazırlık stratejisinin benimsenmesi kaçınılmazdır. Böyle bir strateji, bireysel ve toplumsal düzeyde dayanıklılığı güçlendirecek önleyici ve iyileştirici uygulamalarla mümkün olacaktır.

Acil durum planlaması ve afet sonrası organizasyondaki eksiklikler, bu çalışmanın dikkat çeken bulgularından biri olarak öne çıkmaktadır. Katılımcılar, deprem sonrası yardım dağıtım süreçlerinde yaşanan aksaklıkların hem bireysel hem de kurumsal düzeyde daha etkin ve sistematik bir planlamaya duyulan ihtiyacı açık şekilde ortaya koyduğunu ifade etmişlerdir. Yardım süreçlerinin yeterince organize edilememesi, özellikle afet bölgelerine yönelik lojistik yönetimde ciddi zorluklara yol açmış ve yardım malzemelerinin zamanında ve ihtiyaç sahiplerine doğru bir şekilde ulaştırılmasını engellemiştir. Literatürde de vurgulandığı üzere, afet yönetimde lojistik süreçlerin etkili bir şekilde planlanması ve hızlı bir biçimde uygulanması, afetlerin yıkıcı etkilerinin en aza indirgenmesinde hayati bir öneme sahiptir (Paton ve Johnston, 2017). Bununla birlikte, araştırma bulguları, mevcut uygulamaların bu konuda yetersiz kaldığını ve afet sonrası yardım organizasyonlarının kapsamlı bir şekilde iyileştirilmesi gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır. Katılımcılar tarafından sıkça dile getirilen bir diğer kritik nokta ise afet sonrası güvenlik güçlerinin —özellikle askeri ve polis teşkilatlarının— etkinliğinin artırılması gerekliliğidir.

Bu çalışmanın bulguları, depreme hazırlık süreçleri, toplumsal dayanışma ve teknolojinin deprem bilinci üzerindeki etkilerinin daha kapsamlı ve derinlemesine araştırılması gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır. Çalışmanın güçlü yönlerinden biri, bireysel farkındalık düzeyi ile toplumsal dayanıklılık arasındaki ilişkiyi ele alarak bu süreçlerdeki eksikliklere dikkat çekmesidir. Ancak, çalışmanın sınırlılıkları arasında örneklem grubunun belirli bir yaş aralığı ve sosyo-kültürel bağlam ile sınırlı olması yer almakta, bu durum sonuçların genellenebilirliğini kısmen kısıtlamaktadır. Araştırmanın bulguları, eğitim, bilinçlendirme ve planlama süreçlerinin daha sistematik, katılımcı ve organize bir yapıya kavuşturulması gerektiğini göstermektedir. Bu bağlamda, depreme hazırlık stratejilerinin geliştirilmesinde genç bireylerin oynadığı kritik rol ve teknolojik yeniliklerin bu süreçlere entegre edilmesinin önemi öncelikli olarak ele alınmalıdır.

Sonuç ve öneriler

Bu araştırma, deprem farkındalığı ve hazırlık süreçlerinin toplumsal dayanıklılığı artırmada kritik bir öneme sahip olduğunu göstermiştir. Bulgular, katılımcıların deprem risklerine yönelik farkındalık düzeylerinin yetersiz olduğunu ve mevcut eğitim faaliyetlerinin hem nicelik hem de nitelik bakımından eksiklikler barındırdığını ortaya koymaktadır. Özellikle genç bireyler arasında kapsamlı farkındalık ve eğitim programlarına olan ihtiyaç, bu alandaki mevcut boşlukların büyüklüğünü gözler önüne sermektedir. Çalışmanın bulguları, eğitim programlarının yalnızca teorik bilgiyle sınırlı kalmaması gerektiğini, aynı zamanda uygulamalı eğitimler, tatbikatlar ve acil durum hazırlıkları gibi pratik süreçlerle desteklenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu sonuçlar, deprem farkındalığını artırmak amacıyla daha sistematik ve kapsamlı stratejilerin geliştirilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Deprem hazırlık süreçlerinde bilgi ve eylem arasındaki boşluğun giderilebilmesi için toplum temelli eğitim programlarının yaygınlaştırılması büyük önem taşımaktadır. Özellikle okullarda, iş yerlerinde ve kamu binalarında belirli aralıklarla düzenli olarak gerçekleştirilecek zorunlu deprem tatbikatlarının hayata geçirilmesi önemli bir gerekliliktir. Ayrıca, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları iş birliği içinde kapsamlı farkındalık kampanyaları düzenlemeli ve bireylerin deprem öncesi, sırası ve sonrasında

alması gereken önlemler konusunda bilinçlendirilmesi sağlanmalıdır. Bu çerçevede, yerel düzeyde afet yönetim planlarının güçlendirilmesi ve toplumun bu planlara aktif katılımının teşvik edilmesi de elzemdir.

Sosyal dayanışma ve kolektif bilinç, afet durumlarında hayatta kalma, sosyal uyum ve psikolojik dayanıklılık açısından kritik faktörler olarak öne çıkmaktadır. Araştırma bulguları, katılımcıların bu dayanışma süreçlerinin genellikle düzensiz ve yetersiz organize edildiğini belirtmektedir. Kriz anlarında toplumsal dayanışmanın daha sistematik ve organize bir yapıya kavuşturulması gerekmektedir. Bu çerçevede, yerel yönetimlerle sivil toplum kuruluşları arasındaki iş birliğinin güçlendirilmesi, kaynak yönetimi ve yardım koordinasyonu gibi süreçlerin daha etkili bir şekilde planlanması gerekmektedir (Çalışkan ve Kaya, 2021). Afet anında ve sonrasında yardımların adil bir şekilde dağıtılması ve kaynakların etkin yönetimi, toplumsal dayanışmayı ve kolektif bilinci arttırmaktadır. Ayrıca, kriz anlarında halkın hızlı ve güvenilir bilgiye erişebilmesi için etkili iletişim ağlarının kurulması ve bu ağların sürdürülebilirliğinin sağlanması büyük önem taşımaktadır.

Teknoloji, afet yönetimi ve deprem farkındalığı süreçlerinde hayati bir rol oynamaktadır. Erken uyarı sistemleri, mobil uygulamalar ve dijital iletişim ağları, afet öncesi, anı ve sonrasında hızlı bilgi akışı sağlayarak toplumun hazırlık seviyesini artırmaktadır. Özellikle deprem gibi ani ve yıkıcı afetlerde, mobil uygulamalar aracılığıyla yardım çağrıları yapılabilen ve güvenli bölgelere yönlendirme sağlanabilmektedir. Bunun yanı sıra, afet yönetiminde lojistik planlama ve kaynak dağıtımı, teknolojinin sunduğu veri analizi araçlarıyla daha etkin ve koordineli bir şekilde gerçekleştirilmektedir. Bu bağlamda, AFAD gibi mobil uygulamalar, deprem anında rehberlik sağlama açısından kilit bir role sahip olmakla birlikte, katılımcılar bu uygulamaların daha kapsamlı rehberlik ve eğitim içeriklerine sahip olması gerektiğini vurgulamışlardır. Bu tür uygulamalar yalnızca bilgi vermekle sınırlı kalmamalı; eğitim videoları, tatbikat simülasyonları ve kriz anında anlık bildirimler gibi ek özelliklerle zenginleştirilmelidir. Mobil uygulamaların kullanıcı dostu bir yapıya kavuşturulması ve geniş çaplı farkındalık yaratacak şekilde geliştirilmesi, afet yönetiminde teknolojinin etkin kullanımını önemli ölçüde artıracaktır.

Sonuç olarak, bu araştırma, deprem bilincinin artırılması için teknoloji ve eğitim temelli girişimlerin önemini ve toplumsal dayanışmanın daha organize ve etkili bir şekilde koordine edilmesi gerektiğini net bir biçimde ortaya koymaktadır. Afet yönetimi süreçlerinde halkın bilinç düzeyini yükseltmek amacıyla kapsamlı eğitim programları tasarlanmalı, acil durum planlarının yaygınlaştırılması sağlanmalı ve daha etkin teknolojik çözümler üretilmelidir. Deprem tatbikatları, eğitim programları ve teknolojik araçlar, toplumsal dayanıklılığın artırılması açısından kritik öneme sahip olup, bu unsurlar daha geniş bir bakış açısıyla ele alınmalıdır. Bu stratejilerin uygulanması, toplumun deprem gibi afetlerle başa çıkma kapasitesini güçlendirecek ve kriz anlarında daha hazırlıklı olmalarına katkı sağlayacaktır. Gelecekte yapılacak araştırmalar, deprem farkındalığına yönelik eğitim programlarının etkinliğini artırmaya odaklanmalı ve farklı yaş grupları ile sosyo-ekonomik kesimlerin deprem bilinci ve hazırlık düzeyleri üzerine daha detaylı analizler yapılmalıdır. Bu doğrultuda, grupların ihtiyaçlarına özel çözümler sunan özelleşmiş programlar geliştirilmesi faydalı olacaktır.

Kaynakça

- Akkaş, H. H. (2023). Deprem bilinci. *Kahramanmaraş Merkezli Depremler Sonrası İçin Akademik Öneriler* (s. 23-35) içinde. Özgür Yayın Dağıtım.
- Alexander, D. (2014). Social media in disaster risk reduction and crisis management. *Science and Engineering Ethics*, 20(3), 717-733.
- Arslan, E. (2022). Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirlik. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 51, 395-407.
- Aydınbaşı, G. (2023). Sosyoekonomik boyutuyla Türkiye’de Depremler üzerine bir inceleme: Kahramanmaraş Depremi Örneği. G. Karakuş, H. F. Yakut ve N. D. Şimşek (Ed.), *Sosyal Bilimlere Çok Yönlü Yaklaşımlar: Tarih, Turizm, Eğitim, Ekonomi, Siyaset ve İletişim* (s. 177-212) içinde. Özgür Yayın Dağıtım.
- Aykaç, B., Akdaş, E., Leblebici, B. Ö. ve Meral, H. (2024). Depremi çocuklar üzerindeki psikolojik ve davranışsal etkileri. *Ulusal Özgün Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 21-36.

- Bartolucci, A. ve Magni, M. (2017). Survivors' solidarity and attachment in the immediate aftermath of the Typhoon Haiyan (Philippines). *PLoS Currents*, 9. Erişim adresi: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC5258593/>
- Bolat, Y. ve Bilgili, B. F. (2023). Üniversite öğrencilerinin eğitime ilişkin algılarının deprem sonrası değişimi: Fenomenolojik bir araştırma. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 13, 1385-1406.
- Bor, N. A. (2024). Hakkari İl'inde yaşayan bireylerin genel afete hazırlıklı olma inanç durumlarının belirlenmesi. *Resilience*, 8(1), 45-55.
- Bostan, S. ve Yaman Yüce, M. (2020). Afetlerde lojistik yönetimi: Çanakkale Depremi örneği. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 18(37), 499-519.
- Brinkmann, S. (2013). *Qualitative interviewing: Conversational knowledge through research interviews*. Oxford University Press.
- Budak, D. ve Kandil, N. (2023). Üniversite Öğrencilerinin deprem bilgi düzeyleri ve sürdürülebilir deprem farkındalık düzeylerinin araştırılması: Spor Bilimleri Örneği. *Sportive*, 6(2), 29-40.
- Ceren, A. (2023). Türkiye'de afet yönetimi ve afetlerde teknoloji kullanımının önemi. *R&S-Research Studies Anatolia Journal*, 6(1), 78-106.
- Ceylan, B., Demir, F., Ceyran, A., Kanıbir, N., Sezen, H. C., Gökcan, R., ... ve Konca, Y. (2023). Afetlerin toplumsal boyutu ve deprem çıkmazı üzerine bir derleme. *Uluslararası Sosyal Bilimlerde Mükemmellik Arayışı Dergisi*, 4, 20-35.
- Creswell, J. W. (2013). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. Sage Publications.
- Çalışkan, A. ve Kaya, G. (2021). Deprem sonrasındaki toplumsal dayanışma pratiklerinin sosyolojik görünümü: İzmir Depremi Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 12(32), 1052-1077.
- Duruel, M. (2023). Afet yönetiminde yerel yönetimlerin etkinliği: 6 Şubat Depremi Hatay Örneği. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 10(99), 2404-2418.
- Dynes, R. R. ve Quarantelli, E. L. (1994). The importance of social networks in disaster response. *Disaster Management and Social Networks* (s. 1-22) içinde. University of Delaware.
- Erdoğan, B. (2023). Deprem sosyolojisi: 6 Şubat felaketinin toplumsal ve kültürel boyutları. *TRT Akademi*, 8(18), 718-725.
- Kolukirik, S., Arslan, D. A. ve Yılmaz, G. G. (2022). Orman yangınlarının toplumsal etkileri ve görünümü: Medya paylaşımlarında 2021 büyük Antalya-Manavgat yangını. *Afet ve Risk Dergisi*, 5(2), 560-580.
- Lincoln, Y. S. ve Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Sage Publications.
- Lindell, M. K. ve Perry, R. W. (2003). *Communicating environmental risk in multiethnic communities*. Sage Publications.
- Majid, M. A. A., Othman, M., Mohamad, S. F., Lim, S. A. H. ve Yusof, A. (2017). Piloting for interviews in qualitative research: Operationalization and lessons learnt. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 7(4), 1073-1080.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji sözlüğü*. Bilim ve Sanat Yayınları.
- Mavi, E. E. (2020). Afet kriz yönetiminde medya: 30 Ekim 2020 İzmir depremi. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi*, 10(2), 31-53.
- Memiş, L. ve Babaoğlu, C. (2020). Acil durum ve afet yönetiminde süreç yaklaşımı ve teknoloji. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(4), 776-791.
- Memiş, L. ve Babaoğlu, C. (2020). Afet yönetimi ve teknoloji. M. Yaman ve E. Çakır (Ed.), *Farklı Boyutlarıyla Afet Yönetimi* (s. 163-174) içinde. Nobel Yayıncılık.
- Merriam, S. B. (2018). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. Jossey-Bass.
- Mızrak, S. (2018). Eğitim, afet eğitimi ve afete dirençli toplum. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 56-67.
- Miles, M. B. ve Huberman, M. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Sage Publications.
- Mileti, D. S. (1999). *Disasters by design: A reassessment of natural hazards in the United States*. Joseph Henry Press.
- Moustakas, C. (1994). *Phenomenological research methods*. Sage Publications.

- Norris, F. H., Friedman, M. J., Watson, P. J., Byrne, C. M., Diaz, E. ve Kaniasty, K. (2002). 60,000 disaster victims speak: Part I. An empirical review of the empirical literature, 1981-2001. *Psychiatry: Interpersonal and Biological Processes*, 65(3), 207-239.
- Özcan, F. (2013). *Hemşirelerin afete hazır olma durumu ve hazırlık algısı*. [Yüksek Lisans Tezi], Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özden, M. A. (2023). Sürdürülebilir toplumlar için afet bilinci, farkındalığı ve kültürü: Çanakkale Kenti incelemesi. *Journal of Awareness*, 8(4), 381-396.
- Özkorkmaz, H., Türk, M. M., Taşyürek, K., Taşyürek, M., Baran, S. ve Güler, T. (2023). 7. sınıf öğrencilerinin deprem hakkındaki farkındalıklarının incelenmesi. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 10(96), 1346-1362.
- Öztürk, S. (2021). Afet eğitiminde sanal gerçeklik. Ö. Erkin (Ed.), *Değişen Dünyada Hemşirelik Bilimine Çok Yönlü Yaklaşımlar* (s. 53-60) içinde. Astana Yayınları.
- Özyurt, C. (2007). Durkheim Sosyolojisinde ahlâkî kontrol sorunu. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 5(13), 95-121.
- Pakalın, B. ve Mersin, F. (2023). Depreme hazırlar mı? Özel gereksinimli bireylerin deprem anında güvenliği. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 8(2), 795-802.
- Paton, D. (2003). Disaster preparedness: A social-cognitive perspective. *Disaster Prevention and Management: An International Journal*, 12(3), 210-216.
- Paton, D. ve Johnston, D. (2017). *Disaster resilience: An integrated approach*. Charles C Thomas Publisher.
- Patton, M. Q. (2014). *Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice*. Sage Publications.
- Pelit, İ. (2024). Afet lojistiği sorunları ve çözüm önerileri: Kahramanmaraş Depremi. A. Öztürkçü Akçay (Ed.), *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Alanında Uluslararası Araştırmalar XXV* (s. 195-219) içinde. Eğitim Yayınevi.
- Perry, R. W. (2007). What is a disaster? H. Rodriguez, E. L. Quarantelli ve R. R. Dynes (Ed.), *Handbook of Disaster Research* (s. 1-15) içinde. Springer.
- Quarantelli, E. L. (1998). *What is a disaster? Perspectives on the question*. Routledge.
- Quarantelli, E. L., Lagadec, P. ve Boin, A. (2007). A Heuristic approach to future disasters and crises: New, old, and in-between types. H. Rodriguez, E. L. Quarantelli ve R. R. Dynes (Ed.), *Handbook of Disaster Research* (s. 16-41) içinde. Springer.
- Russell, L. A., Goltz, J. D. ve Bourque, L. B. (1995). Preparedness and hazard mitigation actions before and after two earthquakes. *Environment and Behavior*, 27(6), 744-770.
- Sözen, E. (2019). The earthquake awareness levels of undergraduate students. *Journal of Pedagogical Research*, 3(2), 87-101.
- Sözen, E. ve Genç, M. (2023). Üniversite öğrencilerinin deprem bilgi düzeyleri ve sürdürülebilir deprem farkındalıkları arasındaki ilişkinin araştırılması. *Türk Deprem Araştırma Dergisi*, 5(2), 148-165.
- Şahin, Y., Lamba, M. ve Öztö, S. (2018). Üniversite öğrencilerinin afet bilinci ve afete hazırlık düzeylerinin belirlenmesi. *Medeniyet Araştırmaları Dergisi*, 3(6), 149-159.
- Şeker, B. D. ve Akman, E. (2014). Van Depremi sonrası duygusal, bilişsel ve davranışsal tepkiler: Polis Örnekleme incelemesi. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(27), 215-231.
- Şekerci, Y. G., Ayvazoğlu, G. ve Çekiç, M. (2023). Üniversite öğrencilerinin temel afet bilinci ve farkındalık düzeylerinin saptanması. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12(1), 74-81.
- Şentuna, B. ve Çakı, F. (2020). Balıkesir örneğinde bir ölçek geliştirme çalışması: Afet hazırbulunuşluk ölçeği. *İdealkent*, 11(31), 1959-1983.
- Tekindal, M. ve Arsu, Ş. U. (2020). Nitel araştırma yöntemi olarak fenomenolojik yaklaşımın kapsamı ve sürecine yönelik bir derleme. *Ufuk Ötesi Bilim Dergisi*, 20(1), 153-172.
- Tierney, K. J., Lindell, M. K. ve Perry, R. W. (2001). *Facing the unexpected: Disaster preparedness and response in the United States*. Joseph Henry Press.
- Ulugergerli, F. G. (2021). Afet tedarik zinciri yönetimi: Nitel bir araştırma. *Resilience*, 5(1), 1-20.
- Yakut, İ. (2003). Toplumun deprem tehlikesine hazırlıklı olması ve yerel toplumsal gruplarla etkileşim (İzmit Saraybahçe’de yapılan alan araştırması). *Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Araştırma Dergisi*, 4, 83-111.

- Yaman, M. ve Çakır, E. (2018). Dijitalleşen dünyada akıllı afet ve acil durum uygulamaları. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 1124-1138.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10. baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Zengin, S. (2021). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının doğal afetlere yönelik görüşlerinin incelenmesi: Amasya Üniversitesi örneği. [Yüksek Lisans Tezi], Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Etik kurul onayı

İzmir Demokrasi Üniversitesi etik kurulu tarafından 08.09.2023 tarih ve 2023/11-02 sayılı etik kurul onayı alınmıştır.

Araştırmacıların katkı oranı beyanı

1. yazar %70 oranında, 2. yazar %30 oranında katkı sağlamıştır.

Çıkar çatışması beyanı

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.